

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1875. Andra Kammaren. N:o 40.

Tisdagen den 27 April.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 19 innevarande månad äfvensom protokollsutdrag rörande de beslut, hvilka finnas omförmälda under §§ 5, 6 och 7 i protokollet för den 24 dennes.

§ 2.

Föredrogos hvart efter annat Banko-Utskottets memorial:

N:o 21, med förslag till omröstningsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om redaktionen af 36 § 1 mom. af Bankoreglementet; och

N:o 22, med förslag till voteringsproposition i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande Banko-Utskottets betänkande N:o 19, i fråga om indragning af Riksbankens sedlar å en krona;

Och blefvo dervid de i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner af Kammaren godkända.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången Lag-Utskottets utlåtande N:o 17 och memorial N:o 18.

§ 4.

Till bordläggning anmäldes:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om inrättande af ett nytt statsdepartement;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående tullbevillningen; samt

Banko-Utskottets betänkande N:o 23, angående dels af Herr A. O. Wallenberg väckt motion om utlemnande af skiljemynt pregladt efter 1855 års myntordning, dels åtgärder för indragande ur rörelsen af äldre kopparmynt.

På framställning af Herr Talmannen, beslöts, att dessa, nu första gången bordlagda ärenden skulle, med afseende på den ytterligare bordläggning som kunde i fråga komma, uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 5.

Justerades protokollsutdrag angående Kammarens här ofvan under § 2 antecknade beslut.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{3}{4}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Onsdagen den 28 April.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

§ 2.

Föredrogos, men blefvo ånyo bordlagda:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 12;

Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, och

Banko-Utskottets betänkande N:o 23.

§ 3.

Ang. kolonien S:t Barthélemy. Förekom till afgörande Stats-Utskottets utlåtande N:o 60, i anledning af väckta förslag om vidtagande af åtgärder för upphjelpande af kolonien S:t Barthélemy m. m.

Af Riksdagens senast församlade revisorer hade det förslag blifvit framstaldt, att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta verkställa undersökning om förhållandena rörande ön S:t Barthélemy samt orsakerna till dess förfall och, sedan öns invånare i frågan blifvit hörda, till Riksdagen inkomma med förslag rörande de åtgärder, hvilka i anledning deraf borde vidtagas.

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Vidare hade Herr *C. G. Lindmark* i sin till Stats-Utskottet hänvisade motion, N:o 24, föreslagit: 1:o) att Riksdagen för år 1876 måtte till Kongl. Maj:ts disposition ställa en summa af 50,000 kronor, att i form af reservationsanslag användas dels till folkundervisningens ordnande och befrämjande på ön S:t Barthélemy, dels till bestridande af kostnaderna för en af ansvarige svenske ingenjörer på stället gjord undersökning angående sättet för näringarnes upphjelpande, vare sig jordbruks-, bergsbruks- eller handels-, samt dels att i öfrigt efter Kongl. Maj:ts beprövande och med stöd af de gjorda undersökningarne användas till koloniens bästa, der statens understöd kunde anses vara förtjent och för koloniens utveckling gagneligt; samt 2:o) att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t, efter fullständig utredning af förhållandena inom kolonien, låta meddela Riksdagen förslag till de åtgärder för koloniens upphjelpande ur sitt förfall, hvartill den gjorda utredningen kunde föranleda.

I anledning af dessa framställningar hade i förevarande utlåtande Utskottet hemstält:

det Riksdagen måtte i underdänig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes på lämpligaste sätt låta utreda, hvilka åtgärder må finnas mest lämpliga till lindrande af det betryck, hvori kolonien sig befunne, samt för en kommande Riksdag framlägga de af en sådan undersökning föranledda förslag, intilldess Kongl. Maj:t kunde komma att, i anledning af den underdäniga skrifvelse, som Riksdagen år 1868 till Kongl. Maj:t aflät, göra framställning om öns afträdande åt någon främmande makt.

Efter det nu uppläsning skett af berörda hemställan, anförde

Herr Gumælius: Här fattas icke utredning hvarken i detta betänkande eller statsrevisorernes berättelse, hvilken af Stats-Utskottet blifvit åberopad. Det är till fullo ådagalagd, att denna ö befinner sig i stort och, som det nästan vill synas, ohjelpligt förfall. När Sverige år 1784 mottog ön, befans den äfven i ytterst betryckta omständigheter och den mottogs ingalunda för dess egen skull. Öfverlåtelsen deraf från Frankrike till Sverige berodde ju på, att den skulle tjena såsom mask för de hemliga och personliga underhandlingarne mellan Ludvig XVI och Gustaf III. Frankrike ansåg sig icke mycket böra hålla på ön, och det utreddes, på befallning af Ludvig XVI, att ön 1784 egde omkring

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

100 familjer och 400 slafvar, som sedermera emellertid frigåfvos, efter det att ön kommit under svenska väldet. Öns ställning var mot slutet af 1700-talet så svag, att samtida franska författare berätta, hurusom sjöröfvare plägade betala hvad de togo på Barthélemy, medan de på andra öar i trakten togo för sig utan gengäld. I Ludvig XVI:s statsråd anmäldes, att af alla Frankrikes små öar i Vestindien vore Barthélemy den enda, som utan olägenhet kunde afträdas, i betraktande af såväl de få inrättningar, som der kommit till stånd, som äfven dess aflägsenhet från Frankrikes öfriga besittningar. De öfriga öarne förtjenade nemligen alla att bibehållas antingen till följd af deras uppodling och de inkomster de lemnade eller till följd af deras läge; — och det heter vidare, att någon egentlig uppkomst tycktes Barthélemy icke komma att få.

Nu förefinnes en rikedom af sorgliga siffror i den föreliggande berättelsen öfver öns nuvarande tillstånd; men jag skall icke upptaga Kammarens tid med att upprepa dem alla. Jag vill dock sammanlocka några af dessa siffror från olika håll, från utlåtandet och från andra offentliga handlingar.

Hvad först. beträffar tulluppbörden, ifrågasätta ett par af 1874 års statsrevisorer, om ej alla tullafgifter skulle kunna helt och hållet eftergifvas, och de ytterligare upplysningar, som nu föreligga, gifva ökad stöd för en dylik åtgärd. Uti Stats-Utskottets föreliggande utlåtande återfinnes på första sidan uppgiften derom, att tulluppbörden, som år 1864 uppgick till 5,677 spanska daler — en spansk daler motsvarande bortåt 4 kronor eller, nogare, 3 kronor 74 öre — sedermera oafbrutet sjunkit och år 1871 utgjort endast 2,611 daler. Vill man sedan fullfölja denna redogörelse för de följande åren, så finner man, att dessa siffror ställa sig så, att, då tulluppbörden 1871 utgjorde 2,611 spanska daler, uppgick den 1872 till 2,033 daler, 1873 till 1,903 spanska daler samt 1874 från årets början till och med November månad endast 1,415 daler 41 cents. Man kände icke då resultatet för December månad, men äfven om tulluppbörden för denna månad beräknades till hvad som högst under någon månad af året influtit, kom man icke till högre belopp än 1,598 spanska daler, alltså en ytterligare minskning mot de föregående åren.

Tager man då i betraktande att, enligt 1873 års statsrevisorer berättelse, aflöningen till de på ön anstälde tulltjenstemännen år 1871 uppgick till 1,120 spanska daler, så skulle af den för 1874 beräknade tullinkomsten, 1,598 spanska daler, kvarstå en behållning af 478 spanska daler, under förutsättning att tulltjenstemännens löner 1874 ej varit större än 1871, något som jag dock betviflar, enär det väl är antagligt att desse tjänstemän, så väl som embets- och tjänstemännen i Sverige, fått dyrtidstillägg.

Sverige har under senare tider på Barthélemy uppfört ganska mycket penningar; men ser man efter, huru dessa penningar blifvit använda, så kommer man till ett sorgligt resultat. Af 1874 års statsrevisorer berättelse för 1872 finner man t. ex. att aflöningen till öns embets- och tjänstemän samt betjente sist-

nämnda år utgått med 5,942, kostnaderna för garnisonen, milisen och försvarsverket med 2,560, underhåll af möbler med 300 och hushyra med 336 spanska daler. Det är påtagligt, att åtminstone dessa fyra poster, tillsammans utgörande 9,138 spanska daler, eller 34,372 kronor, utgå endast till följd deraf. att vi på ön underhålla ett så kalladt försvarsverk och en så kallad regering, och utan tvifvel är förhållandet till en stor del det samma med de fyra posterna "uppbördsprovision", "reparationer", "tillfälliga utgifter" och "extra utgifter"; men då det torde vara svårt att bestämdt säga, huru stor del af dessa sistnämnda utgifter användes till öns verkliga fördel eller till upprätthållande af svenska flaggans förmenta ära, skall jag icke inlåta mig i något försök att dela på dem, hvilket för öfrigt för det mål, hvartill jag vill komma, ej heller torde vara behöfligt, då dessa tilläggsposter kunna lemnas ur räkningen. Men redan de förstnämnda posterna utgjorde år 1872, såsom sagdt, 9,138 spanska daler, eller 34,372 svenska kronor. Bidraget från Sverige samma år uppgick till 8,115 spanska daler, eller 30,420 svenska kronor. Om, såsom jag nyss gjort, beräkningarne ställas möjligast billiga, uppgå således kostnaderna för öns försvarsverk och regering icke blott till hela anslaget från Sverige, hvilket är en femtedel större än förslagsanslaget, utan derutöfver har för dessa svenska syften användts inkomster af den fattiga ön under sistnämnda år till belopp af inemot 4,000 kronor, eller 1,024 spanska daler. Summan är visserligen icke stor, men om, såsom jag antagit, tullmedlen samma år lemnade en behållning af högst 478 spanska daler, så skulle denna behållning å tullmedlen ej hafva räckt till betäckande af ens hälften af bristen i svenska statens kostnader samma år för öns förvaltning.

Jag har med det anförda velat visa, att ön med det af Sverige lemnade bidraget — hvilket en motionär beräknat uppgå i medeltal till 14,391 kronor per år, men hvilket under de senare åren varit ett förslagsanslag af 25,000 kronor, som för närvarande plägar anlitas till belopp af 30,000 kronor eller derutöfver om året — efter min uppfattning icke varit på minsta sätt i verklig-heten betjent, då den ju det oaktadt af sina egna ytterst ringa tillgångar måst lemna bidrag till upprätthållande af den sorg-lustiga statslyx, som består uti att ett litet land skall hålla sig en dylik besittning bortom hafvet.

1873 års statsrevisorer klagade i revisionsberättelsen öfver, att de ej kunnat komma underfund med folkundervisningens tillstånd på ön; men 1874 års statsrevisorer hafva i det afseendet varit af lyckan mera gynnade; af deras revisionsberättelse framgår nemligen, att på ön verkligen finnes en ordnad skola, belägen i staden Gustavia, dit äfven landsboarne skulle kunna skicka sina barn, men att af öns 347 i skolåldern varande barn höstterminen 1874 endast fem — och "delvis med täta uppehåll" — åtnjutit undervisning. Stats-Utskottets nu föreliggande betänkande gifver vidare vid handen, att utaf de tolf ledamöter i landtbefolkningens kommunalstyrelser, hvilka undertecknat den genom guvernörs-

Ang. kolonien
St: Barthelemy.
(Forts.)

Ang. kolonien
St Barthélemy.
(Ports.)

embetet sistlidet år till Kongl. Maj:t insända framställning angående åtgärders vidtagande för öns upphjelpande ur dess nu varande förfall, endast fyra kunnat egenhändigt skrifva sina namn. Huru det står till med folkundervisningen i öfrigt på ön, torde vid sådant förhållande vara temligen lätt att förstå.

Motionären har erinrat, att efter år 1830 ej något bidrag till svenska statsverket från ön influtit. År 1833 stälde ön under Sveriges allmänna drätsel och förvaltning, och sedan dess har staten årligen måst lemna växande tillskott till kostnaderna för öns förvaltning, ett bidrag, som för närvarande hunnit upp till fulla 30,000 kronor om året, men ändå tarvar ytterligare förhöjning. Min enskilda mening är dock, att något synnerligt till öns bästa och framåtskridande ej står att på denna väg vinna, statsbidragen må blifva snart sagdt huru stora som helst.

Motionären åberopar såsom ett hufvudskäl för sitt förslag den omständigheten, att ön under krigsåren i början af detta århundrade genom att vara en slags fristad för de mot hvarandra kämpande makternas handel i dessa trakter skaffat Sverige stora inkomster, och stödjer härpå sitt påstående, att vi stå i en stor skuld till ön, en skuld som naturligtvis måste gäldas. Samma åsigt uttalas ännu tydligare af guvernörsembetet i dess utlåtande den 8 December sistlidet år i anledning af samma års statsrevisorers framställning rörande kolonien. Guvernörsembetet säger här, att det icke anser ön kunna på något sätt repa sig, "med mindre enahanda förbud åter skulle träda i kraft, som det hvilket, under förra hälften af detta århundrade utfärdadt, men efter några få år undanröjdt, betog de Amerikanska Förenta Staterna rättighet att med deras fartyg anlöpa engelska kolonierna i Vestindien, hvarigenom åter många och stora fördelar tillskyndades denna koloni". De ökade inkomsterna lära således — det må i förbigående anmärkas — ej hafva uppkommit genom öns egen förtjenst, utan till följd af förhållanden, öfver hvilka hvarken Sverige eller ännu mindre St Barthélemy sjelf kunde råda, och utan att då tillhöra Sverige, hade ön ej haft dem. Det för öns upphjelpande enda medel, som enligt guvernörsembetets åsigt skulle vara verksamt, vore således att i dessa trakter ännu en gång skulle upplamma en dylik ofred som den, hvilken der egde rum i början af detta sekel, då öns befolkning, som man säger, "satt i vassen och skar pipor". Men mig synes tvärtom, att det värsta som kunde hända oss, vore att en gång spela ett sådant spel som då spelades; på det spelet skulle vi sannolikt icke komma att förtjena något, men riskera desto mera. Derför att lyckan en gång varit oss bevågen, är det icke sagdt, att hon skall vara det äfven en annan gång. Utbryter ett krig än en gång i dessa trakter, är det allt för sannolikt, att den svenska flaggan icke skulle komma att respekteras eller försvaret af den svenska neutraliteten befinnas tillräckligt starkt emot våldsvarkare deromkring. Vi hafva visserligen på ön ett försvarsväsende — det är sant — men huru beskaffadt är väl detsamma? Personalen består af tre korporaler och 18 gemene man, materielen af 21 dugliga gevär,

— de öfriga äro oanvändbara — och 96 kanoner, bland hvilka, då jag för några år sedan var statsrevisor, 84 angåfvos såsom kassabla, 6 såsom reparabla och 6 af en ganska liten kaliber, såsom då ännu användbara; men till dessa sex kanoner finnes ingen enda kula och de hafva ej heller på mången god dag användts till något annat än saluter på Kongl. födelse- och namnsdagar eller då något svenskt eller främmande örlogsfartyg kommit på besök.

Sådant är det försvarsverk, som skall skydda ön och der häfda den svenska flaggans ära. Uppstår ofred i dessa trakter, så tror jag att det är mycket bättre att sjelfve stryka vår flagga, än att nödgas se henne blifva struken af andra.

Guvernörsembetet, likasom åldermännen i staden Gustavia, göra i sina framställningar till Kongl. Maj:t några förtviflade försök att visa möjligheten af öns upphjelpande; men enigheten i åsigt mellan dessa tvänne auktoriteter tyckes dock icke vara synnerligen stor. Guvernörsembetet talar om på ön befintliga blyanledningar, om återupptagandet af den derstädes fordom idkade salttillverkningen, om dockanläggningar m. m. samt slutar dermed, att, om handelsflottan kunde ökas från dess nuvarande ringa antal af *ett* fartyg, "hvilket uppgifvits vara för någon längre tid förhyrdt af ett utländskt bolag", detta skulle kunna medföra öns uppblomstring, men medgifver på samma gång, att blyanledningarna icke äro undersökta och att man således icke vet, huru gifvande de kunna vara, samt att salttillverkningen blifvit nedlagd, därför att den icke lemnat någon vinst. Beträffande de i fråga satta dockanläggningarna säga åldermännen i Gustavia, att de skulle "på ett mera verksamt sätt komma att bidraga till öns förkofran", ty de kringliggande öarne hade på dylika anläggningar förtjenat mycket penningar, men guvernörsembetet fäster uppmärksamheten derpå, att ingen möjlighet att på ön sammanbringa ens någon del af det för dessa anläggningar nödiga kapital förefinnes, utan att Sverige uteslutande på sin bekostnad måste utföra dem.

Guvernörsembetet upplyser vidare i sitt till Kongl. Maj:t med anledning af 1874 års statsrevisorers berättelse afgifna utlåtande, att bomullsodlingen, som förr varit en af öns förnämsta näringskällor, men sedan många år varit stadd i aftagande, nu mera utgör endast en obetydlighet och än vidare nedgår; att tillverkningen af stråhattar, som förr varit en för barthélemyförhållanden utmärkt inkomstkälla, nu mera nästan upphört, samt att odlingen af ananas likaledes är i starkt aftagande. Endast i tvänne afseenden befinner sig öns export i tillväxt, nemligen dels i fråga om gödsel och dels i fråga om manfolk. Folkmängden på ön uppgick 1872 till 984 män och 1,486 qvinnor, eller tillsammans 2,390 personer, i från att sex år förut hafva varit 2,890, och hade således på dessa få år minskats med ungefär en femtedel, mest af det manliga släktet. Fortgår folkminskningen med lika stor hastighet och i samma riktning i öfrigt, som under åren 1866—1872, torde det således icke dröja särdeles många år, innan på ön utom den

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

qvinliga befolkningen finnas qvar endast gamla orkeslösa gubbar; ön blifver då snart endast ett enda stort fattighus med 1,400 eller 1,500 qvinnor jemte några gubbar att försörja.

Jag för min del ser sålunda icke någon möjlighet till öns upphjelpande, så vida den skall stanna qvar under svensk flagga och en sådan förvaltning som hittills.

Det har en gång förr blifvit föreslaget, att ön kunde användas till anläggande af en svensk straffkoloni. Detta förslag har sina goda sidor. Man skulle på detta sätt kunna skaffa folk till öns uppodlande, och dessutom kunde ju en eller annan af straffångarne möjligen falla på den tanken att gifta sig med någon af de fula negerqvinorna, som der finnas. Förslaget har dock mottagits med ovilja, såsom ovärdigt Sverige och ovänligt mot ön. Det är dock icke af detta skäl, jag för min del hyser betänklighet emot en dylik åtgärd — ty jag tror, att ön genom densamma skulle, åtminstone i en viss grad, upphjelpas — utan af ett annat, i mina ögon viktigare, det nemligen att denna straffkoloni, till följd af klimatets beskaffenhet, skulle komma att för det stora flertalet af fångarne inom kort orsaka antingen döden eller åtminstone en i mer eller mindre mån förstörd helse; och icke ens straffångar bör man behandla illa, utsätta för ett sådant öde.

Man har någon erfarenhet af, att bland de unge tjenstemän, som från Sverige dit afflyttat, flere, till följd af ovana vid klimatet, i förtid dött, andre hafva kommit tillbaka till fäderneslandet, förstörda till kropp eller själ, somliga hafva blifvit tokiga, andra blinda o. s. v. Ön har således kostat oss åtskilliga af våra medborgares lif; ön har på senare tider i penningar kostat oss betydliga summor, som utan något gagn för ön blifvit utgifna; ön torde nog dessutom hafva ådragit oss åtskilliga utgifter under 5:te hufvudtiteln, hvilka svårligen kunna så noga beräknas, men hvilka dock måhända uppgå till åtskilliga gånger så högt belopp, som Barthélemys förslagsanslag. Ön har allt ifrån den tid den kom under Sverige varit ett falskt steg i stormaktsriktning, ett försök af oss att spela stormakt, att spela Don Quixote i dessa trakter, der spanska språket talas, ett försök, som jag skulle önska att svenska staten så snart som möjligt komme ifrån.

Hvad slutligen beträffar den af Utskottet här ifrågasatta närmare utredningen af förhållandena på ön, tror jag, att Kongl. Maj:t icke behöfver någon skrifvelse från Riksdagen, för att, derest han så nödigt finner, låta vidtaga en sådan. Riksdagen har mot mitt yrkande för några år sedan beslutit, att anslaget till S:t Barthélemy skall fortfarande uppföras såsom förslagsanslag. Kongl. Maj:t har ock behandlat detta anslag såsom förslagsanslag och under åtskilliga år för koloniens räkning utanordnat mera än årsanslaget angifvit såsom högst beräknadt för ändamålet, men har dock aldrig på senare tiden äskat större belopp än de vanliga 25,000 kronorna. Kongl. Maj:t kan sålunda äfven nu mycket väl, der så nödigt finnes, öfverskrida det för ön anvisade belopp med ytterligare något eller några tusentals kronor, utan att Riksdagen i särskild skrifvelse behöfver derom anhålla. Hvad särskildt vid-

kommer utredningen på platsen, är ju redan genom åldermännen, guvernörsebetet och kommunalmyndigheterna på ön en sådan utredning åstadkommen. Hvad som gör mig mindre obenägen mot aflåtandet af en skrivelse till Kongl. Maj:t, är det förhållande, att deruti skulle ingå en förnyad anhållan att Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande innehållet af 1868 års skrivelse om aflåtande af ön till annan makt, för att nu icke tala om en dylik skrivelse af år 1845. Men jag tror icke, att det är behöfligt eller ens lämpligt att Riksdagen i ett och samma ämne skrifer bref efter bref till Kongl. Maj:t, utan Riksdagen borde väl kunna ännu något år afvakta Kongl. Maj:ts beslut i anledning af 1868 års skrivelse.

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Det vore godt, om Kongl. Maj:t, vid begrundande af den skrivelserna, äfven toge i öfvervägande, huruvida icke den lilla ön lämpligast borde helt och hållet få sköta sig sjelf och följaktligen sjelf bestämma, huruvida den skulle för framtiden bilda en republik eller ett furstendöme, konungarrike, kejsardöme, eller hvilken annan styrelseform som helst, att den finge sjelf sköta om sitt försvarsväsende som den behagade, att den finge använda sina inkomster af tullen och jordbruket för egen räkning och icke behöfde bidraga att med sina små inkomster hjälpa oss att spela stormakt i Vestindien.

Jag anhåller om afslag å Utskottets förslag.

Herr A. Rundbäck: Det har på mig och säkerligen äfven på de flesta af Kammarrens öfriga ledamöter gjort ett ganska sorgligt intryck att förnimma, hurusom, under det vi här hemma i moderlandet under senare tider gjort betydliga framsteg i andligt och materielt hänseende, i Vestindien finnes under svenska kronan en liten ö, som råkat i sådant förfall, att dess befolkning består af tiggare och befinner sig på en så låg kulturgrad, att den närmar sig vildens ståndpunkt. Det synes mig således, som icke blott vår värdighet utan äfven vår mensklighetskänsla och pligt mana oss att göra något för vår koloni der borta. Det beqvämaste sättet att från statskassan och våra samveten vältra omsorgen för ön vore utan tvifvel att på ett för öns innevånare fördelaktigt sätt bortskänka ön till någon främmande makt. Men, mine Herrar, detta är en utväg, som icke låter sig utföras, ty det finnes icke någon annan makt, som vill mottaga ön. Någon annan åtgärd måste följaktligen vidtagas. Nu medgifver jag gerna, att Utskottet har rätt deruti, att det icke är godt för Riksdagen att utan vidare undersökning besluta om hvad som i kommersielt och materielt hänseende bör göras för öns upphjelpande. Men en sak behöfver icke vidare undersökning, och Utskottet har sjelft påvisat den såsom det onda, hvarifrån allt annat ondt härflyter. Det är folkets okunnighet och brist på uppfostran. För att afhjelpa detta behöf fordras penningar, och ju förr man beviljar medel för detta ändamål, ju förr får man skörda frukterna deraf. Ju längre man deremot dröjer, desto dyrare blir det att afhjelpa hvad i detta hänseende blifvit försummadt.

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

På grund häraf, skulle jag vilja yrka återremiss i det syfte, att till Kongl. Maj:ts disposition måtte ställas ett lämpligt anslag, att uteslutande användas till upphjelpande af folkundervisningen på ön S:t Barthélemy. Jag anser nemligen, att vi icke böra nöja oss med att ingå till Kongl. Maj:t med en naken hemställan, som icke innebär annat än att undanskjuta alla åtgärder i frågan, utan att vi, innan vårt mandat utlöper, verkligen må göra något i sjelfva saken.

Jag yrkar således återremiss i nyss omnämnda syfte.

Herr Lindmark: Då jag är motionär i ämnet, torde det ursäktas mig, att jag icke finner mig belåten med det slut, hvar till Stats-Utskottet i frågan kommit.

Utskottet har sagt, att den hittills i ämnet åvägabragta utredning icke lemnar tillräcklig ledning för bedömande, hvilka åtgärder lämpligast skulle kunna bidraga till koloniens upphjelpande ur dess nuvarande betryckta ställning. Det är sant, att utredningen i vissa fall icke är fullständig; men i fråga om hvad den nästföregående talaren nämnde, eller folkundervisningen på ön, och behofvet af dess upphjelpande, torde vidare utredning icke behövas. För den, som uppmärksamt genomläst min motion, är tydligt, att jag med motionen just åsyftat, att Sverige, som i sitt eget land icke sparar på utgifter för folkundervisningens befrämjande, men deremot gjort föga eller intet för denna undervisning i sin koloni, och derigenom med rätta gjort sig förtjent af klander, nu skulle bevilja anslag för folkundervisningens ordnande på ön och derigenom bidraga till öns upphjelpande ur sitt förfall; och jag beklagar, att Stats-Utskottet kommit endast med en hänvisning på framtiden samt icke föreslagit mera praktiska och för afsedda ändamålet mera verkande åtgärder.

Jag hade visserligen icke ämnat göra något yrkande, enär frågans utgång i Första Kammaren gifver föga hopp om anslaget beviljande. Det är klart, att sympatierna för detta lilla fattiga samhälle icke kunna vara synnerligen stora i denna Kammare; men hos mig, som tillbragt flera månader tillsammans med de vänliga och Sverige tillgifna öboarne, äro de lifliga. Det borde vara en samvets sak för Sverige att icke låta undervisningen å ön ligga nere, då den lätteligen borde kunna upphjelpas genom tillräckliga medels anslående.

Det har af den förste talaren blifvit påpekadt, att det anslag, som under 7:de hufvudtiteln för koloniens räkning är uppfördt, är ett förslagsanslag, och att Kongl. Maj:t i följd af anslaget natur skulle ega att utöfver anslaget i staten upptagna belopp använda medel för koloniens behof. Jag undrar dock, huruvida anslaget kan öferskridas för andra ändamål, än dem, för hvilka det är bestämdt, och om Kongl. Maj:t utan Riksdagens hörande kan vidtaga några åtgärder för undervisningens ordnande, samt anställa lärare och bygga skolhus m. m. dylikt. Jag tror, att det skulle vara att gå Riksdagens beslut i förväg; och det skulle

kunna hända, att en kommande Riksdag icke ville godkänna ett sådant tillvägagående.

Samme talare, har vidare i ganska bjerta drag framhållit det djupt sjunkna tillstånd i så väl materiellt som andligt hänseende, hvari kolonien för närvarande befinner sig. Jag tror, att en sådan skildring icke behöfts; och jag får uppriktigt bekänna, att jag för min del icke hyser några illusioner i afseende på öns upphjelpande ur sitt förfall. Men så länge anledning finnes att antaga, att det ekonomiska tillståndet skulle kunna förbättras genom moderlandets väl afpassade ingripande; så länge genom tillräckliga undersökningar icke blifvit bevisadt, att det är fåfängt att vidta några åtgärder i sådant syfte, så länge tror jag icke, att svenska staten för sin koloni gjort hvad den bör göra, att den rättfärdigat sig eller fullgjort sina skyldigheter. Jag ingår således fullkomligt på Stats-Utskottets åsigt, att Kongl. Maj:t bör låta verkställa alla möjliga undersökningar för ändamålets befrämjande; men jag skulle önskat, att de blifvit mera utsträckta, och att därför nödigt anslag nu hade beviljats.

Här har vidare talats om tulltaxan å S:t Barthélemy, och man har ifrågasatt, att tullen på ön helt och hållet skulle borttagas. Dervid är dock att märka, att öns tulltaxa är uppgjord af 3 utaf öns innevånare valde deputerade tillsammans med 3 styrelseledamöter. Den är således icke ön pålagd af svenska staten, och denna utgift är för öfrigt den enda, hvarmed kolonien bidrager till sitt underhåll. Dessutom utdebiteras 20 procent utöfver tullinkomsterna, som en slags tolag till kommunala utgifter. Och om nu tullfrihet medgäfvos, skulle kolonien blifva nödsakad att lägga tolag på ingående varor för dessa utgifters bestridande, i följd, hvaraf äfven särskilde tjänstemän måste anställas. Jag tror således, att resonnementet om öns dyra tullförvaltning är temligen betydelselöst.

Jag kan icke förmoda, att den förste talaren menade allvarsam, då han talade om blifvande krig i Vestindien och omöjligheten för Sverige att skörda lagrar och inkomster deraf. Jag tror icke, att ett krig skulle för kolonien medföra någon fördel; och hvad beträffar påståendet, att det är en statslyx att hafva ön, så får jag säga, att, såsom jag tror, hvarken regeringen eller representationen vill behålla den, utan skulle vara tacksamma, om den kunde till en annan makt afträdas till och med utan ersättning. Det torde icke vara Utskottet obekant, att många försök blifvit gjorda att få afträda ön; och diskussionen i frågan inom Första Kammaren har upplyst derom, att den svenske ministern i England i det afseendet var så enträgen hos Lord Palmerston, att denne slutligen förklarade: "Ni kommer med eder ö, såsom en annan Robinson Crusoe, men vi vilja icke hafva den."

Amerikanarne hafva äfven blifvit hembjudna denna ö, men de vilja icke heller hafva den och de hafva tillika tydligen uttalat, att de högst ogerna skulle se, att någon af de Vestindiska öarne afträddes till någon annan europeisk makt.

Ang. Kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Det synes mig således fåfångt, att vi söka på detta sätt afhända oss kolonien; men hvad som stött mig vid genomläsandet af Utskottets betänkande är ordalagen i dess "kläm", hvilka, om jag ställer mig på ö-befolkningens ståndpunkt, lätteligen torde ingifva den föreställningen, att vi endast undanskjuta frågan för att på beqvämaste sätt blifva qvitt de åligganden, på hvilka man hos moderlandet torde kunna ega anspråk.

Rörande den lilla garnisonen, som varit föremål för så mycken välvillig uppmärksamhet både i Första och Andra Kammaren, så lärer väl ingen sätta i fråga, att meningen har varit eller är att med densamma göra något allvarsamt motstånd mot någon främmande makt, som skulle vilja inkräkta ön, ty det faller af sig sjelft att sådant skulle vara fåfångt, men en sak att lägga märke till är, att det behöfves polis derstädes. Denna kan understundom vara ganska nödvändig. Det hände t. ex. för några år sedan, att ett par amerikanska fregatter kommo till ön. Det amerikanska befälet brukade på den tiden hålla sina besättningar om bord ända till 2 år utan permission, men nu släpptes den lös, och då gick det, såsom det berättas i en sjöroman, kallad "Salamandern," att de köpte ett hus och brände upp det, och lefde för öfrigt fullkomligt laglöst. Vid sådana och likartade tillfällen kan garnisonen vara god att hafva och jag bestrider derföre, att här är fråga endast om en statslyx. Jag påstår, att så länge svenska flaggan blåser på Barthélemy, så länge är det också svenska statens förbindelse att se till att kolonien upprätthålles, och jag skulle önska att se denna förbindelse inlöst samt att det anslag, som lemnas, gifves med så få anmärkningar som möjligt öfver koloniens ekonomiska betryck.

Jag hade, såsom jag redan i början af mitt anförande nämnde, icke ämnat göra något yrkande; men då en annan talare, Herr Rundbäck, yrkat återremiss för att möjliggöra, att ärendets förnyade behandling kan föranleda att ett anslag ställes till Kongl. Maj:ts disposition för upphjelpande af undervisningsväsendet på ön, så vill jag förena mig i detta Herr Rundbäcks yrkande.

Herr Danielsson: Då jag i statsrevisionen var i tillfälle att något närmare taga denna fråga i betraktande, fann jag densamma ganska brydsam och jag finner den så fortfarande. Visserligen hafva sedermera åtskilliga upplysningar tillkommit, senast genom den från guvernörsembetet å kolonien afgifna berättelse, men vi befinna oss likväl ännu så på det oklara med saken, att Utskottets förslag synes mig särdeles välgrundadt.

En talare har yrkat återremiss i ändamål att ett anslag skulle ställas till Kongl. Maj:ts disposition för folkundervisningens ordnande; men då vi se att den skola, som finnes, bevistas af så ytterst få elever, och detta till stor del derföre att barnen sakna lämpliga kläder, så synes det mig verkligen ej mycket löna mödan att anslå några medel till undervisningens upphjelpande, åtminstone icke utan att man samtidigt lemnar anslag till anskaffning af nödig beklädnad för dessa barn.

Emellertid vill en att man skall öka försvarsstyrkan, en annan att salttillverkningen skall bearbetas, en tredje att mineralietillgången skall tillvaratagas, en fjerde att man skall anlägga en slip för att reparera fartyg m. m. Man vet derföre icke hvarpå man skall lita, och för den skull tycker jag det vara bäst att uppskjuta frågan några månader, för att regeringen må kunna genom sakkunnige män på stället inhemta upplysningar, som kunna leda till en fullständig och uttömmande utredning af frågan. Jag kan icke se att ett sådant uppskof innebär någon fara och dertill kommer ytterligare, att jag och en annan ledamot af revisionen ansågo att det vore lämpligast att man borttog tullafgifterna och gäfve kolonien en enkel kommunalförfattning och sedermera låte den så småningom försöka att reda sig sjelf.

Hvad militärstyrkan beträffar, tror jag ej vi behöfva uppoffra mycket på densamma, ty der behöfves icke något särdeles starkt försvar till att försvara en plats, som ingen vill hafva.

Jag skall inskränka mig, i frågans outhärdliga skick, att yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Hörnfeldt: I denna fråga kunna vi åtminstone vara ense om en sak, den nemligen, att tillståndet på den ifrågavarande svenska besittningen är lindrigast sagdt beklagligt, och så länge svenska staten är i besittning af denna ö, tror jag, att något bör från statens sida göras för afhjelpande af det beklagliga tillstånd, hvori öns befolkning befinner sig. Om någonting således bör göras, tror jag att vi icke kunna gå lämpligare till väga än Utskottet föreslagit, eller att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få utredt hvad som bör göras. Den förste talaren har visserligen sagt, att frågan dels genom Stats-Utskottets betänkande, dels och genom hvad guvernörsemetet och andra upplyst vore tillräckligt utredd, för att vi skulle kunna komma till något resultat; men hans konklusion af denna utredning blir dock ganska snöplig, ty han yrkar helt enkelt afslag å Utskottets förslag. Efter mitt sätt att se saken tror jag frågan ännu icke vara så utredd, att vi positivt kunna säga, att den eller den åtgärden bör vidtagas för upphjelpande af öns tillstånd, och vid sådant förhållande anser jag bäst att stanna vid hvad Utskottet föreslagit.

Att, såsom en annan talare yrkat, återremittera frågan till Utskottet, på det att Utskottet måtte komma i tillfälle att inkomma med förslag om lämpliga medels ställande till Kongl. Maj:ts disposition, anser jag temligen öfverflödigt, först och främst emedan Första Kammaren redan fattat sitt beslut i frågan och en återremiss till Utskottet således endast skulle leda till, att Utskottet gjorde hemställan om att äfven Andra Kammaren i frågan fattade beslut, och vidare af den omständigheten, att det anslag, som redan finnes stäldt till Kongl. Maj:ts disposition för öns förvaltning, utgör ett förslagsanslag och Kongl. Maj:t derföre kan taga af detta anslag hvad som erfordras för utredning af frågan om lämpligaste sättet för koloniens upphjelpande. Under dessa förhållanden tror jag, att vi mycket väl kunna bifalla Utskottets förslag, om vi

Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)

Ang. kolonien verkligen vilja göra något åt frågan, och icke lemna befolkningen
S:t Barthélemy. i det tillstånd, deri den nu befinner sig, samt till följd deraf aflåta
 (Forts.) en skrifvelse till Kongl. Maj:t för att få utredda de omständigheter, som kunna tjena till afhjelpandet af koloniens sorgliga tillstånd. Jag vågar yrka bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *Aug. Pettersson* i Hasselstad.

Herr Gumælius: En föregående talare har trott, att jag icke velat att något skulle göras i denna fråga; men han har tydligen missförstått mig. Jag har, likasom han gjort, fäst uppmärksamheten derå, att Kongl. Maj:t redan har till sitt förfogande ett förslagsanslag, och jag har ansett att, då Riksdagen redan två gånger förut aflåtit i ämnet skrifvelse till Kongl. Maj:t och ännu afvaktar svar derå, det vore temligen onödigt att nu ånyo för tredje gången skriva till Kongl. Maj:t. Således vill jag göra lika mycket i frågan som han.

Jag begärde egentligen ordet med anledning af hvad den ärade ledamoten från Öland yttrat. Han trodde sig hafva hört mig säga, att försvarsstyrkan å ön borde ökas. Skulle flere hafva så uppfattat mina ord, må jag få förklara, att detta visst aldrig varit min afsigt, och jag tror mig tvärtom hafva temligen tydligt uttalat den önskan, att svenska staten måtte först och främst indraga guvernörsembetet och öfriga svenska tjänster på ön, samt vidare äfven försvarsstyrkan.

En annan talare har fäst uppmärksamheten derå, att något bör göras med afseende å folkundervisningen. Han har dock icke tagit i betraktande de svårigheter, som dervid möta eller föreslagit, huru dessa skola undanrödjas. Det finnes ju icke mera än ett fåtal barn å ön, som kunna tala svenska språket, och, då det der finnes så många religionsbekännelser och så olika språk der talas, så måste, om man ville skicka lärare till ön, sådana hemtas från Amerika, Frankrike eller Spanien, hvilka kunna tala engelska, franska eller spanska språken. Att sända dit ut svenska lärare torde icke vara lämpligt; de finge då med den svenske läraren, som redan der nu finnes, dela på de ö lärjungar, han har i sin skola.

Friherre von Schulzenheim: Så gerna och så ofta jag vill instämma i den föregående talarens i allmänhet klara och väl genomtänkta åsigter, kan jag likväl icke göra det denna gång. Jag vet icke till hvad ändamål vare sig en återremiss eller ett afslag skulle tjena. En återremiss är, enligt min tanke, fullkomligt öfverflödig, ty Utskottet har inhemtat alla de upplysningar, som kunnat vinnas, dels genom ansökningar från kolonien dels ock genom yttrande af guvernörsembetet, men Utskottet finner likväl mycket riktigt, att en fullständigare och noggrannare utredning bör föregå ett beslut att å kolonien nedlägga större kostnader för att derigenom förbättra dess tillstånd eller lättare på något hederligt sätt blifva af med den. Utan att det ringaste

fästa mig vid det förslag, att af ön göra en straffkoloni, som med skäl föreslås, så tror jag att, om en komité af sakkunnige män skickades ut till ön, blifver den bäst i tillfälle att fästa sig vid och yttra sig öfver detta förslag. Jag föreställer mig att en sådan undersökning, som åsyftas i den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t, icke kan på annat sätt ske än derigenom att Kongl. Maj:t skickar direkt ut till ön en mångsidig och sakkunnig man, som får full frihet att välja några biträden åt sig, till exempel en agronom, en geolog och metallurg, äfvensom en ingenjör för att undersöka förhållandena i afseende på hamnbyggnader och dockanläggningar m. m. Dessa personer borde naturligtvis väljas bland sådana, som vore mäktiga språket och som genom samtal med befolkningen kunde taga i öfvervägande frågan om folkundervisningens upphjelpande.

*Ang. kolonien
S:t Barthélemy.
(Forts.)*

Hvad beträffar det förhållande, att invånarne tillhöra andra religionsbekännelser och tala andra språk, än vi, så tycker jag att dervid icke är skäl att fästa sig, ty hvarje ö, som hör under Sverige, är en del af Sverige, är svensk jord, utan afseende på det språk, som der talas, och har rätt att af fosterlandet fordra samma intresse och välvilja, som hvarje annan del af landet, oberoende deraf om dess invånare bryta på skånska, dalska eller gotländska dialekterna; ön är likväl svensk jord och ön lyder likväl under Sverige.

En sådan utredning skulle möjligen kunna medföra visshet om tillvaron af dessa anledningar till blyglans, hvarom har talats, och enligt de undersökningar som skett kan man hafva skäl att tro, att de icke torde vara så obetydliga, ty öns läge ibland de vestindiska öarne i nära förbindelse med den amerikanska kontinentens bergskedja, hvilken uppskjuter här och der i hafvet, föranleder till det antagande, att öns mineraltillgångar äro af samma beskaffenhet som på alla öfriga öar och det smala amerikanska fastlandet, der stora mineraltillgångar finnas. Denna omständighet är naturligtvis af stor vikt.

Om på samma gång man sätter i fråga att utlemna ön till ett industriellt företag och genom anläggning af dockor och sliper äfvensom genom kolupplag bereder anledning och tillfälle för de stora ångfartyg, som trafikera Atlanten att derstädes lägga in vid förbifarten, då äfven något handelsutbyte skulle kunna erhållas, så anser jag, att ön ej saknar all framtid. I allt fall är det ej Kammarern värdigt att, såsom man nu vill, kasta bort all uppmärksamhet å ön samt allt deltagande för denna del af Sveriges område. På dessa skäl anser jag Utskottets betänkande vara klokt, då det hemställer att Riksdagen skall ingå med en underdånig skrifvelse med anhållan att Kongl. Maj:t måtte låta utreda de åtgärder, som för lindrande af öns betryck kunna vara lämpliga, hvarföre jag obetingadt yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen gaf, enligt de yrkanden som förekommit, propositioner dels på bifall, dels på återremiss, dels ock på afslag; och som den förstnämnda af

dessa propositioner blef med öfvervägande ja besvarad, hade Kam-
maren alltså bifallit Utskottets hemställan.

Ang. pension
åt Prof. A. J.
Ångströms
enka.

§ 4.

Föredrogs Stats-Utskottets utlåtande N:o 61, i anledning af
väckt motion om pension för Professoren A. J. Ångströms enka,
Augusta Ångström, född Bedoire.

Utskottet hade, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med motio-
närens, Herr *C. F. Bergstedts*, förslag, hemställt: att Riksdagen
måtte för Professoren Anders Johan Ångströms enka, Augusta
Ångström, född Bedoire, på allmänna indragningsstaten uppföra
en årlig pension af 750 kronor, att utgå från och med månaden
näst efter den, då hennes bemälde man afled, och så länge hon i
enkestånd förblefve.

Mot hvad sålunda blifvit hemställt var reservation inom Ut-
skottet anmäld af Grefve *L. af Ugglas*, som för sin del föreslagit:
att Riksdagen till enkefru Augusta Ångström måtte anslå en årlig
pension af 1,800 kronor, att utgå från och med den 1 Januari 1876.

Rörande denna fråga anfördes nu af

Herr Walldén: Herr Talman, mine Herrar! Ehuru jag full-
komligt erkänner det goda syftemålet med Utskottets här före-
liggande förslag, kan jag för min del dock icke underlåta att vid
sjelfva förslaget, sådant det nu blifvit framlagdt, göra en anmärk-
ning. Här är fråga om, såsom Herrarne alla väl veta, att bevilja
pension åt en frejdad vetenskapsmans, Professoren A. J. Ång-
ströms efterlevande enka, Augusta Ångström, född Bedoire. Hvar-
före har då detta förslag blifvit väckt? Utskottet besvarar denna
fråga vid motiveringen i sitt betänkande sålunda:

“då Professoren Anders Johan Ångström genom vetenskapliga
forskningar och upptäckter, hvilka vunnit uppmärksamhet och er-
kännande öfver hela den bildade världen, hedrat det svenska nam-
net, har det syntts Utskottet endast vara en naturlig gärd af er-
känsla för den aflidnes förtjenster“. — — —

Här är det således icke fråga om, att Riksdagen skall utöfva
något barmhertighetsverk, utan att den skall hedra sig sjelf, på
samma gång den hedrar minnet af en afliden utmärkt svensk ve-
tenskapsman, att Riksdagen genom att bevilja hans enka en pen-
sion skall lemna en nationbelöning åt den man, som framför
många andra deraf gjort sig förtjent genom vetenskapliga forsk-
ningar och hvilken särskildt tryckt en svensk stämpel på en af
de mest lysande upptäckter, som under sista tiden blifvit gjorda
inom vetenskapens område. Det är af dessa skäl som man nu
föreslagit att bevilja en statspension af 750 kronor årligen åt be-
mällda enka. Utskottet upplyser i sitt betänkande, att vid flera
föregående

föregående tillfällen dylika pensioner blifvit beviljade åt framstående vetenskapsmäns efterlemnade enkor, och anför såsom exempel härpå Professoren E. G. Geijers enka, som erhöll 1,800 kronor, enkan efter Friherre Berzelius, som erhöll 3,000 kronor och Biskop C. A. Agardhs enka, som fick sig beviljad en pension af 2,000 kronor och det är icke många dagar sedan Riksdagen beviljade en pension af 2,000 kronor åt Riksarkivarien Nordströms enka. Om vi jemföra dessa belopp med det nu föreslagna, vågar jag tro, att litet hvar inom Kammaren skall erkänna, att den nu föreslagna summan af 750 kronor icke står i något rimligt förhållande till den stora tacksamhetsskuld, hvori Sverige står till Professoren Ångström. Lyckligtvis tror jag icke, att ryktet om hvad vi nu här i denna fråga komma att besluta skall sprida sig lika långt som ryktet om Professor Ångströms idrotter på vetenskapens område, men jag skulle anse det vara bedräfligt, om vi här komme att fatta ett sådant beslut, att vi skulle nödgas att skämmas därför, och jag skulle verkligen beklaga, om några formela skäl skulle hindra oss från att bevilja det högre belopp af 1,800 kronor, som en reservant föreslagit såsom lämpligare pensionsbelopp åt enkefru Augusta Ångström.

Då emellertid yrkande i sådan syftning skett, och proposition derå i Första Kammaren blifvit framställd, hoppas jag, att man icke heller i denna Kammare skall anse detta möta något hinder, och därför vågar jag hos Herr Talmannen anhålla om proposition å det belopp Grefve Ugglas i sin reservation föreslagit.

Herr *Nyblaus* förenade sig uti Herr Walldéns yttrande.

Herr C. A. Larsson: Jag vill endast fästa den föregående talarens uppmärksamhet uppå, att Stats-Utskottet icke kan drabbas af de anmärkningar han nyss framställt, emedan Utskottet beviljat det belopp, som blifvit begärtd. Häre har icke alls talats om någon nationalbelöning åt Professor Ångström, utan motionären har begärt pension åt hans enka, emedan han ansett henne ega för litet att lefva af. Hon uppbär redan förut en pension, och man ansåg i Utskottet, att hon med tacksamhet skulle mottaga den lilla summa som nu erbjudes, synnerligast som man har anledning att tro, att hon har lika små anspråk, som den högt aktade vetenskapsmannen sjelf i lifstiden. Om mannen ännu lefvat, kunde det hafva blifvit fråga om att gifva honom någon slags nationalbelöning, men då han nu är död och vi i Utskottet gått motionären fullkomligt till mötes i afseende å den begärda pensionen åt enkan, tror jag icke man kan hafva något skäl till klagomål. Jag anhåller för min del om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Rossander: Jag ber att få betyga Stats-Utskottet min lifligaste tacksamhet för den motivering, som det förutskickat sitt beslut. Jag tror i öfrigt, att, såsom Herr Walldén nyss yttrat, det vore vackrare, om den beviljade pensionen stode i något bättre

Andra Kammarens Prot. 1875. N:o 40.

*Ang. pension
åt Prof. A. J.
Ångströms
enka.
(Forts.)*

förhållande till den afidnes förtjenster och Kammaren fattade sitt beslut i enlighet med hans förslag, och skulle detta komma under öfverläggning, så skall jag dertill gerna gifva min röst.

Men det var icke för att härom yttra mig, som jag begärt ordet, utan för en annan sak. Det är naturligt, att man alltid blir glad då man i principfrågor får rätt. I den diskussion, som för några dagar sedan fördes angående förhöjda anslag till professorerne vid universitetet och Vetenskaps-akademiens intendent, uttryckte en ledamot den förmodan, att regeringen skulle anse sig förnärmad, om en i motionsväg gjord framställning om dylik löneförhöjning bifolles af Kammaren. Jag tillät mig då att gifva uttryck åt min förvåning, att man kunde hysa en sådan tanke och tillika framställa min åsigt, att en sådan uppfattning från regeringens sida icke kunde vara möjlig. Af diskussionen i Första Kammaren angående detta ärende har jag i detta hänseende funnit mina ord bekräftade, enär det visade sig, att Herr Ecklesiastikministern icke blott i tysthet önskade framgång åt frågan (ty jag vill tro, att han åtminstone inom sig önskade, att löneförhöjning måtte ske) utan äfven bestämdt uttalade sig i Kammaren därför, oaktadt framställningen var gjord af en enskild motionär och afsåg ett ämne, åt hvilket Herr Ecklesiastikministern bort hafva egnat uppmärksamhet. Ehuru således denna pensionsfråga blifvit väckt af enskild motionär, tror jag mig, med anledning af hvad i detta ärende förekommit i Första Kammaren, kunna bestämdt säga, att regeringen icke skall anse sig förnärmad, om den nu begärda pensionen beviljas och ej heller om andra anslag beviljas, utan att regeringen gjort framställning derom. Detta ber jag Herrarne noga hafva i minnet vid de gemensamma voteringar, som snart komma att förestå.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och propositioner gifvits på de yrkanden, som derunder framstälts, blef Utskottets hemställan af Kammaren bifallen.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 62, i anledning af väckt motion om pension åt afidne Tulldistriktchefen W. Karströms enka och dotter.

§ 6.

*Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.*

Skedde föredragning af Stats-Utskottets utlåtande N:o 63, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition om anvisande af medel för Sveriges deltagande uti 1876 års verldsutställning i Philadelphia.

För ifrågavarande ändamål var af Kongl. Maj:t äskadt:

att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:ts förfogande ställa, utöfver redan beviljade 50,000 kronor, ett förslagsanslag till belopp af

350,000 kronor, att, derest så erfordrades, äfven genom förskotts-anvisning under loppet af innevarande år användas till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande uti 1876 års internationela konst- och industriutställning i Philadelphia;

Anslag för deltagande i verdensutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

och hade Utskottet på det sätt tillstyrkt bifall till Kongl. Maj:ts proposition, att den såsom *förslagsanslag* äskade summan måtte beviljas såsom *extra anslag för år 1876* under de af Kongl. Maj:t i öfrigt föreslagna vilkor.

Herr C. A. Larsson, hvilken, med instämmande för öfrigt i Utskottets förslag, ansett anslagsbeloppet böra bestämmas till 250,000 kronor, hade, enligt anteckning å utlåtandet, inom Utskottet anmält sig såsom reservant.

Efter det att Utskottets hemställan blifvit uppläst, afgåfvos nu yttranden af

Herr C. A. Larsson: Jag hemställer, om icke det begärda anslaget kunde, på sätt jag äfven i min reservation mot Utskottets beslut yrkat, nedsättas med 100,000 kronor. Jag tror nemligen icke, att man behöfver anslå så stora summor för ifrågasvarande ändamål, då detta är af den beskaffenhet, att man kan lämpa anslagens storlek efter förhållandena; och då det icke kan vara behöfligt att till den ifrågasvarande utställningen skicka hvad skräp som helst, utan en viss urskilning dervid torde böra iakttagas, så synas mig kostnaderna derigenom icke behöfva blifva så stora, som blifvit föreslaget. På dessa skäl yrkar jag bifall till min reservation, enligt hvilken det begärda anslaget komme att nedsättas till 250,000 kronor.

Herr Dickson: Jag hade hoppats, att en annan af Philadelphia-komiténs ledamöter, nemligen Friherre Fock, hvilken bättre än jag kunde genomdrifva sin mening, vid detta tillfälle uppträdt mot reservantens förslag, men jag anser mig likväl skyldig att påyrka bifall till Utskottets hemställan. Ty det får jag säga, att, derest Herr Carl Anders Larssons reservation af Kammaren bifalles, skulle detta, i min tanke, vara fullkomligt liktydigt med ett afslag å hela saken, alldenstund den summa, som af reservanten föreslagits, är alldeles otillräcklig för att komitén skulle kunna fullgöra sitt uppdrag. De beräkningar, som inom komitén uppgjorts, hafva underkastats noggrann pröfning, och någon brist på sakkämdom har dervid icke heller förefunnits. Komiténs samtliga ledamöter hafva ock enhälligt instämt deruti, att det föreslagna beloppet vore alldeles behöfligt. På en och annan post, såsom t. ex. i fråga om transportkostnaderna, skulle möjligen, till följd af omöjligheten att på förhand beräkna den mängd gods, som komme att öfersändas, någon liten behållning kunna uppstå, men i fråga om en mängd andra utställningsföremål, såsom särskildt beträffande undervisningsmaterielen, torde snarare ett motsatt förhållande komma

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

att ega rum, och jag tror icke, att komitén föreslagit ett enda öre mera, än som behöfts.

Skulle emellertid reservantens förslag vinna bifall, så får jag, såsom ledamot af komitén, tillkännagifva, att jag, åtminstone för min del, anser det vara alldeles omöjligt, att något kan åtgöras i denna sak. Den enhällighet, hvarmed deltagandet uti den ifrågavarande verldsutställningen förra året af denna Kammare bifölls, gaf naturligtvis regeringen grundad anledning att tillsätta en komité för undersökning af förhållandena. Vid nämnda tillfälle, då frågan förlidet år förevar i denna Kammare, var jag icke närvarande, men jag kunde icke underlåta att dela deras mening, som ansågo, att de internationela utställningarne följde nästan alltför raskt på hvarandra. Men nu, då Sveriges ära sitter i pant, och då, till följd af Riksdagens förlidet år fattade beslut, något måste göras, kan jag icke annat än på det lifigaste tillstyrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Gumælius: Jag vill endast uttala den mening, att Stats-Utskottet här har framlagt ett förslag, för hvilket man bör hålla Utskottet räkning. Skall Sverige deltaga i utställningen — och detta blef ju vid förlidet års riksdag beslutadt — så måste vi också draga de kostnader, som äro dermed förenade, och få icke pruta af 100,000 kronor å det anslag, som för ett värdigt uppträdande fordras.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Lasse Jönsson: Om jag tänker på den behandling Stats-Utskottet rönte, då det vid förlidet års riksdag sökte vara sparsamt i denna fråga, vill jag icke klandra Utskottet därför att det nu tillstyrkt denna stora summas beviljande. Likväl kan jag icke med min röst instämma uti det beslut, hvartil Utskottet kommit. Ty jag anser att den af reservanten föreslagna summan mycket väl bör kunna räcka till för att vi må kunna på ett, om också icke lysande, så likväl värdigt och efter våra förhållanden lämpadt sätt uppträda på expositionen i Philadelphia.

Reservanten har emellertid icke gifvit några skäl eller anvisat något sätt, hvarpå besparingar skulle kunna göras, och detta är naturligtvis ännu svårare för mig, som icke deltagit i frågans behandling inom Utskottet; men jag har likväl tänkt mig, att på flera sätt någon större sparsamhet borde kunna iakttagas. Jag läste t. ex. häromdagen i någon tidning en artikel under rubrik: "krigsfartyg, använda i industriens tjänst". Det var naturligtvis icke fråga om *våra* krigsfartyg. Men om vi någonsin skulle få den glädjen att se ofvan nämnda rubrik i svenska tidningar om *svenska* krigsfartyg, tror jag att intet tillfälle vore dertill lämpligare än det föreliggande, och att flottans fartyg mycket väl borde kunna användas för transport af en del effekter till Philadelphia. Då jag hört omtalas att ett eller par af våra krigsfartyg i år skola ditgå, på öfningsexpeditioner, kan jag icke förstå, att det vore nedsättande för svenska flottan, om dess fartyg medförde en

del maskiner, jern och dylikt i stället för barlast; och säkert är, att detta skulle leda till ganska stora besparingar. Utan att vilja tala om den furstligt tilltagna aflöningen till kommissarien m. m., tror jag likväl, att man vid betraktande af de särskilda omkostnadsförslagen, kan tycka sig finna, att åtskilliga besparingar borde kunna vidtagas.

Jag yrkar afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till reservantens förslag.

Herr Key: Det skulle verkligen vara egendomligt, om jag, som, när denna fråga förlidet är inom Kammaren afhandlades, blef illa åtgången, därför att jag då yrkade bifall till Utskottets hemställan om *afslag*, nu i år, då Utskottet *tillstyrkt* det begärda anslaget, äfven skulle blifva slagen, när jag nu kommer att yrka bifall till Utskottets hemställan. Dock befarar jag, att så måhända kommer att ske.

I fjor vågade jag ensam bestrida, att något anslag skulle beviljas för Philadelphia-expositionen, och jag hemställer om icke förhållandena visat, att jag därför hade fullt goda skäl. Det hade nemligen året förut varit exposition i Wien, och det torde vara gifvet, att, om verldsexpositionerna icke skulle urarta till verdens största humbug, en längre tid dem emellan måste förflyta, på det att de idé-frön, som sås vid den ena expositionen, må hinna uppspira, utvecklas och bära frukt uti nya vid den nästföljande. Men att år efter år arrangera stora expositioner *kan* icke vara riktigt. Detta var mitt ena skäl. Ett annat, hvilket jag äfven då framstälde, var, att våra industriidkare vore trötta vid detta oafbrutna kringsläpande från den ena expositionen till den andra. Det tredje skälet gälde de kostnader, som med deltagandet i expositionen måste blifva förenade, och den spådom, jag då gjorde, att kanske en half million kronor skulle åtgå dertill, se vi nu i i det närmaste hafva slagit in.

Att de erinringar, som förra året sålunda af mig framställdes, icke voro så obefogade, visar sig äfven af andra förhållanden. Ty, mine Herrar, Osterrike har redan en gång afslagit begäran om anslag till deltagandet uti den ifrågavarande utställningen. I Frankrike hade man ännu icke bestämt sig därför, och samma är förhållandet i England. Det finnes således vida större länder än vårt, som icke ansett *sin* nationalära kränkt derigenom, att de icke ännu beviljat anslag för ifrågavarande ändamål. Och hvad Amerika sjelf beträffar, så beviljade detta icke några statsanslag för expositionen, förrän en lång tid efter sedan vi i fjor fattade vårt beslut, och äfven långt efteråt fortfor der en strid icke blott om någon exposition alls skulle ega rum, utan äfven om stället, dit den skulle förläggas, om i Philadelphia eller på något annat ställe. Jag tror således icke, att man hade rätt, då man vid förra riksdagen våldsamt angrep mig derföre, att jag ensam tillstyrkte Kammaren att fatta sitt beslut i öfverensstämmelse med hvad Stats-Utskottet då tillstyrkt.

Anslag för deltagande i verldsutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

Nu deremot, mine Herrar, står frågan på en helt annan basis. Nu skulle verkligen vår nationalära kränkas, i fall vi icke beviljade hvad som för ändamålet är nödigt, nu, då Sverige varit den första på platsen, låtit ett af våra örlogsfartyg besöka Philadelphia, då vi dit utsändt vår kommissarie samt för sakens utredning tillsatt en särskild komité här hemma. Nu skulle, med allt fog, de förebräelser drabba oss, som man i fjor föregaf skola komma att göras, och dertill skulle ytterligare läggas den, att vi velat flyga högre än vingarne bära. Jag kan därför icke se annat, än att, när vi sagt A, vi äfven måste säga B. Hafva vi velat vara ett kulturfolk, och bland dessa det främsta i nu föreliggande fall, så måste vi ock i samma mån bereda oss på uppoffringar. Smakar det något, så kostar det också, och kostnaderna måste vi bestrida. Af dessa skäl anhåller jag om bifall till Utskottets förslag.

Med Herr Key instämde Herr *Clairfelt*.

Herr P. Olsson: Då denna fråga förlidet år förelåg inom Stats-Utskottet, var jag ibland dem, som biföllo Utskottets afstyrkande förslag. Jag ansåg nemligen då, i likhet med den siste ärade talaren, att det ifrågavarande företaget vore så vidtomfattande och kräfde så stora belopp, att vi icke borde kasta oss in på den vägen. Sedan emellertid Riksdagen förlidet år beslutit sig för Sveriges deltagande i utställningen i Philadelphia, tror jag det vara alldeles nödvändigt, att också Riksdagen nu beviljar därför erforderliga medel.

Anledningen, att jag nu begärt ordet, är egentligen för att något bemöta det yrkande man gjort om nedsättning uti det begärda anslaget. Jag ber härvid få fästa uppmärksamheten derpå, att, om man vill yrka någon sådan nedsättning, torde det icke gå an att så der på en höft taga en viss summa och minska anslaget dermed. Ty en dylik nedsättning bör väl bero på noggrann undersökning af hvad som verkligen erfordras för deltagande uti ifrågavarande utställning. Då nu emellertid Kongl. Maj:t låtit verkställa en sådan utredning, och någon annan utredning i ämnet icke föreligger, tror jag det skulle hafva en hel del svårigheter med sig att yrka en nedsättning, utan att tillika genom detaljerade beräkningar kunna säga, att på den och den posten kan en minskning vidtagas; och det torde vara lika olämpligt som opraktiskt att så der på slump företaga en nedsättning i den begärda summan. Då nu, som sagdt, Sverige skall deltaga i expositionen, tror jag sålunda, att vi icke rimligtvis kunna komma ifrån att bevilja de medel, som här äro för ändamålet begärda. Har man dessutom aldrig så liten kännedom om förhållandena i Amerika, vet man ganska väl, att kostnaderna dels för uppehälle der och dels för arbetens och andra ärendens utförande äro ganska betydande; och svårigen låter någon beräkning deröfver sig göra, med mindre man eger en alldeles särskild kännedom om förhållandena derstädes. För min del har jag icke velat ingå uti någon detaljerad undersökning i afseende å de beräkningar, som här vid lag vid-

tagits. Jag har ansett, att Regeringen, som tillsatt en komité, och komitén, som utfört detta arbete, bära ansvaret för dessa beräkningar, och jag håller före, att Riksdagen icke kan ingå i sådana detaljer.

Det är på dessa skäl, som jag tillstyrker bifall till Kongl. Maj:ts proposition, med den förändring, att anslaget, som af Kongl. Maj:t äskats såsom förslagsanslag, må, i likhet med hvad Utskottet föreslagit, såsom fix summa utgå, och jag tror, att Andra Kamraren handlar klokt, om den godkänner Stats-Utskottets förslag.

Herr *Hans Larsson* förenade sig i det yttrande Herr P. Olsson afgifvit.

Herr *Lindmark*: Jag har begärt ordet endast med anledning af Herr *Lasse Jönssons* yttrande, att det icke vore under flottans fartygs värdighet att ställa sig till industriens tjänst, samt att man utan tvifvel skall kunna åstadkomma en betydlig nedsättning i kostnaderna för vårt deltagande i den ifrågavarande Philadelphia-utställningen, om för transporten dit af expositionsföremålen finge användas ett örlogsfartyg.

Hvad beträffar flottans användande i industriens och vetenskapens tjänst, så ber jag få förklara, att det är flottans befäl ganska kärt, när tillfälle dertill beredes. Och sådana tillfällen hafva också egt rum, till exempel då, vid den år 1867 inträffade missväxten i Norrland, kraftiga åtgärder måste vidtagas för att förekomma och hindra den nöd, hvaraf denna landsdel, i följd af att alla sädesförråd der voro uttömda, hotades. Vid detta tillfälle utrustades nemligen tvänne kronans fartyg, ångkorvetten *Thor* och en kanonångbåt, och afsändes, såsom vi minnas, sent på hösten, efter det isarne redan började betäcka vattnet, fullastade med säd, ända till de nordligaste städerna i Norrland.

Vidkommande åter det ifrågaställda användandet af Kronans fartyg för att transportera utställningsföremålen till Philadelphia, så anser jag att sådant vore i ekonomiskt hänseende mindre fördelaktigt, emedan en dylik transport alltid blefve dyrare, än om den verkställdes med privata fartyg. Ett örlogsfartyg, inredt för krigsbruk, måste nemligen för att kunna användas till det ändamål, hvarom här är fråga, undergå vidlyftiga förändringar, hvilka draga ganska betydliga utgifter. Men skulle nu också, dessa utgifter inberäknade, utställningsföremålen kunna medelst örlogsfartyg öfverföras till Amerika för samma kostnad, som privata fartyg skulle göra det, så blefve dock transporten i sjelfva verket dyrare, i följd deraf, att örlogsfartygen icke hade öppet att taga retourfrakt.

Det är endast på dessa förhållanden jag velat fästa uppmärksamheten med anledning af Herr *Lasse Jönssons* yttrande, och hoppas jag, att med hvad jag i detta afseende nu anfört tillräckligt hafva ådagalagt det mindre ändamålsenliga uti en åtgärd, sådan den han ifrågasatt.

Anslag för deltagande i verdensutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

Herr O. B. Olsson: Afven jag kan icke annat än beklaga sistförflutna Riksdags beslut att anslå medel till förberedande åtgärder för Sveriges deltagande i Philadelphia-utställningen. Men då detta beslut en gång blifvit fattadt, är det, enligt mitt förmenande, en ofvislig nödvändighet för Riksdagen att beviljade för vårt deltagande i nämnda utställning erforderliga medel. Och är detta orsaken, hvarföre jag biträdt Utskottets nu ifrågavarande framställning, å hvilken jag nu ock yrkar bifall. Anledningen, hvarföre jag begärt ordet, har dock hufvudsakligen varit Herr Dicksons påstående, att komiterade för Sveriges deltagande i expositionen uppgjort kostnadsberäkningarne så noggrant och så inom sparsamhetens gränser som möjligt. Jag vill icke bestrida, att så öfver hufvud varit förhållandet. Det är en sak, som jag icke kan bedöma. Men det är en del af denna kostnadsberäkning, som jag ber att få särskildt påpeka, nemligen i hvad den rör ersättningen till den kommissarie, som Sverige skall sända till utställningen. Denna ersättning har af komiterade beräknats till 46,000 kronor — en, som jag tycker, något hög summa för detta uppdrag, men som jag föreställer mig kunna förklaras af den omständigheten, att ifrågavarande kommissarie — efter hvad kan inhemas af den Kongl. propositionen — förbehållit sig att få till utställningen medföra två eller tre medlemmar af sin familj. Huruvida detta kan höja svenska namnets och svenska industriens ära vid Philadelphia-utställningen, lemnar jag derdån; men icke anser jag det nödvändigt, att staten derfor uppoffrar något. Skulle emellertid kostnadsberäkningarne i öfriga delar vara förhållandevis lika frikostigt uppgjorda, så tror jag verkligen, att någon nedsättning i dem kunnat göras. Som jag dock icke vågar tillmäta mig något omdöme i detta fall, men jag anser det nödvändigt, att vårt land och dess industri blifva på ett värdigt och fruktbringande sätt representerade vid den ofta nämnda utställningen, så yrkar jag bifall till Stats-Utskottets föreliggande hemställan.

Herr Kolmodin: Det torde vara något hvar bland ledamöterna i denna Kammare bekant, hurusom representanten för södra Tjust, hvilken nyss hade ordet, ofta sysselsätter sig med profetiska utsagor. Jag påmindes härom, då han nyss talade om den summa, hvilken han sade sig förlidet år hafva förutspått såsom nödvändig för Sveriges deltagande i Philadelphia-expositionen. Ja! nämnde representant förutspår, såsom sagdt, mycket, men huruvida hans förutsägelser i allmänhet gå i fullbordan, har jag, det får jag bekänna, icke lagt märke till. Så mycket kommer jag dock ihåg, att han för några år sedan profeterade om vårt sjöväsende, samt att han om denna profetia i år, då frågan om anslagen under femte hufvudtiteln förevar här i Kammaren, yttrade, att hvad han förut sagt i detta ämne var en paradox, som ännu icke blifvit en sanning. Möjligt är, att så varit fallet med hans profetior öfver hufvud taget.

Hvad beträffar samme ärade representants uppgift, att han i fjor skulle hafva profeterat, att kostnaderna för det företaget, hvarom

nu är fråga, komme att ådraga staten en utgift af en halfmillion riksdaler, så får jag nämna, att denna uppgift icke är riktigt exakt. Hvad den ärade representanten då yttrade rörande kostnaden, var nemligen, enligt hvad protokollet utvisar, följande: "För min del får jag säga, att jag lemnar derhän, huru stora kostnaderna kunna blifva för vårt deltagande i den förestående utställningen. Till förberedande åtgärder begäres nu 50,000 R:dr. huruvida sedermera för ändamålet kan komma att erfordras ytterligare en summa af 100,000 eller 500,000 R:dr, *vet jag ej*". Således, långt ifrån att i denna punkt förklara sig vara någon profet, har den ärade representanten i de anförda orden bestämdt uttalat, det den profetiska gåfvan, vid nämnda tillfälle åtminstone, icke stode till hans förfogande — att han icke visste hvad framtiden bure i sitt sköte.

Sedan jag sagt detta, ber jag att få ansluta mig till den åsigt, som den ärade representanten i den sista delen af sitt nyss afgifna anförande uttalat. Numera kunna vi icke tråda tillbaka; och jag kan icke gifva ett bättre uttryck åt detta mitt anslutande till hans mening, än då jag begagnar hans egna ord under déchargedebatten i år — ord, som innefattade en regel, hvilken han angaf såsom det kraftigaste medlet för en hvar att upprätthålla sitt anseende — nemligen: "ett säga och dervid blifva". Från fjolårets beslut finnes ingen återgång.

Jag instämmer i Herr Keys yrkande om bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Friherre Fock: Ehuru jag ej var tillstådes här, då diskussionen i denna fråga började, ber jag att, med anledning dels af hvad jag sjelf hört utaf diskussionen, dels af hvad andra för mig uppgifvit hafva blifvit yttradt, få säga några ord, helst jag har äran att vara ledamot af den komité, som är tillsatt i anledning af Sveriges beslutade deltagande uti ifrågavarande utställning.

Här har bland annat uppgifvits, att kostnaderna för Sveriges deltagande i utställningen skulle kunna betydligt reduceras derigenom, att endast framstående utställningsföremål blefve utsända. I detta hänseende ber jag få meddela, att, så långt möjligt är, en allvarlig granskning sker eller kommer att ske af de till utställning anmälda föremålen; så att meningen ingalunda är att utsända hvad som helst. Såsom af Riksdagens protokoll för sistlidet år synes, yttrade jag då vid frågans behandling i Kammaren, att en dylik granskning borde vidtagas. och en sådan sker jemväl.

Vidare har man ansett, att komitén varit väl mycket frikostig i fråga om ersättningen till utställningskommisarien. Med anledning häraf vill jag erinra derom, att denne erbjudit sig fullgöra alla honom i egenskap af kommissarie åliggande funktioner emot ersättning efter specificerad räkning. Med kännedom om de höga lefnadsomkostnaderna i Amerika, hvilka sannolikt under den tid, utställningen pågår, komma att betydligt stegras utöfver de vanliga, med kännedom derom, att en utställningskommisarie har många betydliga utgifter för ändamål, som icke på förhand kunna beräknas — han har till och med en viss representationsskyldighet,

Anslag för deltagande i verdensutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

som medför kostnader, han nödgas äfven stundom bereda landsmän understöd och ledning, hvaraf äfven utgifter föranledas — hafva likväl komiterade ej ansett sig böra begagna ett dylikt erbjudande, utan funnit lämpligast att för ifrågavarande ändamål föreslå ett bestämdt belopp.

Äfven har man sagt, att en nedsättning i kostnaderna skulle kunna åstadkommas genom användande af örlogsfartyg såsom transportmedel för utställningsartiklarne. Olämpligheten af en dylik anordning har redan af en föregående talare blifvit visad, och jag vill till hvad han yttrat endast tillägga, att det ingalunda är säkert, att någon besparing på denna väg vinnes.

Om Riksdagen nu, utan stöd af någon utförlig utredning af hithörande förhållanden, skulle i begärda anslaget göra någon nedsättning — ett rent afslag derå kan naturligtvis ej komma i fråga — föreställer jag mig, att ansvaret för den följd, som deraf möjligen skulle kunna inträffa, eller att resultatet af Sveriges deltagande i utställningen blefve mindre tillfredsställande, skulle ensamt drabba Riksdagen, som icke anslagit dertill erforderliga medel.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag icke kan annat än på det bestämdaste förklara, att den uppgjorda beräkningen öfver omkostnaderna är, så vidt möjligt varit, på det samvetsgrannaste verkställd, tillstyrker jag för min del bifall till Utskotets föreliggande förslag.

Herr Olof Andersson i Lyckorna: Ehuru jag af flere föregående talare hört uppgifvas åtskilliga skäl, som borde kunna rubba mig ur den åsigt, jag i denna fråga en gång fattat, så har detta likväl icke skett, utan jag ber att få tillkännagifva, det jag instämmer i Herr C. A. Larssons reservation, för att, om möjligt, Sverige må besparas en utgift af 100,000 kronor.

Herr C. A. Larsson: Jag var olyckligt nog så sjuk, då frågan om Sveriges deltagande uti ifrågavarande utställning vid sistlidet års riksdag behandlades, att jag icke kunde deltaga i dess afgörande; och jag kan därför i detta hänseende ställa mig på samma ståndpunkt, som Herr Key nyss intog.

Jag vill nu endast fästa uppmärksamheten derpå, att det väl ej torde komma att väcka så synnerligt stort uppseende, om Riksdagen i Sverige icke skulle blindt kasta bort så stora summor; ty uti en helt nyligen utkommen broschyr rörande "verldsutställningen i Philadelphia 1876" yttras, bland annat, å sidan 14, att "Förenta staternas kongress vid tvänne olika tillfällen afslagit gjord framställning om understöd af statsmedel till bestridandet af kostnaderna för de i och för den stundande verldsutställningen erforderliga storartade byggnader". När nu den Amerikanska kongressen tvänne gånger vägrat anslag af statsmedel till ifrågavarande utställning, anser jag det ej vara underligt, om vi pruta något litet på den stora summa, som komiterade för vårt deltagande deri äskat. Det säges visserligen i slutet af samma

styecke, att förhoppning dock förefinnes, det kongressen icke skulle afslå gjord framställning om beviljandet af statsmedel af 1 1/2 million dollars till bestridande af de kostnader, hvartill medel ej kunnat å enskild väg anskaffas. Det är dock icke för mig känt, att ens detta blifvit af kongressen bifallet. Jag kan således ej inse, hvarföre vi då skola vara bundna af en så stor nationel fåfånga, att vi, för att kunna deltaga uti utställningen, vilja af statsmedel uppoffra en half million, utan anser för min del, att det belopp, som jag uti min reservation föreslagit, eller tillsammans med hvad redan blifvit beviljadt, 300,000 kronor, ej är obetydligt.

Emot Herr Lindmarks påstående, att flottans fartyg ej kunde användas till att öfverföra utställningsföremål, vill jag erinra, det jag ingalunda anser detta omöjligt; ty då öfningseskadrar utskickas för hvarje år, kan den för 1876 bestämda lika gerna sändas till Amerika som till något annat ställe, och om den tillika öfverför utställningsartiklar, skulle den, på samma gång den beredde befäl och manskap tillfalle till öfning, äfven bespara staten en dryg utgift.

Äfven om, såsom Friherre Fock antydde, den skandal, som han befarade skulle blifva en följd af beviljandet af ett otillräckligt anslag, uteslutande skulle drabba Riksdagen, vore detta likväl en vinst, emedan vi då ej behöfde frukta för att dylika påtryckningar skulle inträffa så ofta, som under senare tider varit fallet.

I likhet med Herr Key anser jag, att storartade saker ej böra forekomma dagligen, emedan de då endast blifva "småfnask", såsom en talare på Venersborgsbanken för en tid sedan yttrade. Bevilja vi nu för ifrågavarande ändamål 300,000 kronor, torde denna summa — lemnad i händerna på en komité, sammansatt af så kloka personer som de, hvilka erhållit Kongl. Maj:ts förtroende att vidtaga alla för vårt deltagande i utställningen erforderliga åtgärder och handlägga dithörande ärenden, som icke vore af beskaffenhet att böra Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, — blifva tillräcklig till kostnadernas bestridande. Man kan ju rätta sig efter tillgångarne och endast sända ett mindre antal framstående artiklar, såsom några kanoner från Finspong och maskiner från våra bättre mekaniska verkstäder; och för bestridande af de för dessa artiklars utställande erforderliga kostnader torde sistberörda summa vara fullt tillräcklig. Samme talare har äfven påpekat andra omständigheter, som, enligt hans förmenande, föranledde till höjande af utgifterna för vårt deltagande i utställningen. Jag vill dock ej inlåta mig på ett bedömande af riktigheten deraf, utan endast till sist framhålla, att utgifterna för Sveriges uppträdande på världsexpositionerna i Paris och Wien betydligt understego det nu äskade beloppet, och att någon annan anledning til förhöjning i anslaget än den, som ligger i det större afståndet till Amerika, här ej förefinnes. Jag kan nemligen ej inse, att lefnadskostnaderna der äro större än i Europa, ty hvarföre skulle Amerika kallas för "det förlofvade landet" och öfversvämmas af utvandrare, om man ej der lefde billigare än annorstädes.

Anslag för deltagande i världsutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

För min del håller jag fast vid min reservation, äfven om densamma ej skulle vinna Kammarrens bifall.

Herr Key: Med anledning af Herr Kolmodins anförande har jag tagit mig friheten att ånyo begära ordet. Han ville nemligen förneka, det jag vid frågans behandling under 1874 års riksdag yttrat, att kostnaderna för vårt deltagande uti utställningen skulle uppgå till $\frac{1}{2}$ million Rdr. Så framt nemligen för Herr Kolmodin, liksom för mig, 500,000 är detsamma som $\frac{1}{2}$ million, tror jag dock att min beräkning hållit streck. Vidare påstod samme ärade talare, att icke någon spådomsförmåga då skulle stått mig till buds; och härutinnan ger jag honom i viss mån rätt; ty det skulle varit mig då alldeles omöjligt att af hans anförande i fjor, uti hvilket han för mitt yrkande på afslag för den mening som hyllades af honom con amore vände sig mot mig, kunna ana att han *i år*, då han med mig instämmer, det oaktadt skulle anfalla mig: således hvad jag än må göra, och alldeles oberoende af sak.

Jag vill dock nu öfvergå till det mera allvarliga, nemligen försöka att ännu mer, än hittills skett, framhålla de omständigheter, som äro förknippade vid denna exposition.

Mine Herrar! Vi satte vid frågans förra behandling en ära uti att vara de främsta på nationernas mötesplats, och Herrarne minnas nog huru ifrig man var, att just så skulle ske. Om vi nu antingen helt och hållet afslå eller ock nedsätta det för vårt deltagande i utställningen af Kongl. Maj:t såsom erforderligt åskade anslaget, och dymedelst i större eller mindre grad jäfva vår förut uttalade åsigt, då, mine Herrar, skola vi, i samma mån vi velat vara de främste, komma att blifva de ytterste och endast göra vår skam så mycket mera uppenbar för världen.

Man har sagt, att Sverige är en trög nation, full af hetsigheter. Skola vi nu verkligen göra detta till en sanning genom att låta hetsigheten i fjor efterträdas af trögheten i år? *Då* motsatte jag mig detta förslag, ty i fjor hade man valet fritt om man ville eller icke deltaga i utställningen; *i år* har man det icke, och därför tillstyrker jag nu det begärda anslaget. Här har yttrats, att kommissarien skulle få allt för högt apanage, men vi böra icke glömma, att hans uppdrag gäller för en tid af $1\frac{1}{2}$ år, under hvilken tid alla hans förhållanden hemma högst väsentligt förryckas, och därför behöfver han hafva större ersättning. Hvad som dessutom visar, att denna ersättning icke är för stor, är att Norges kommissarie vid samma utställning fått sig beviljadt anslag till *högre* belopp, än nu är begärdt för vår.

På dessa och förut anförda skäl vågar jag fortfarande yrka bifall till Utskottets förslag. Låtom oss icke draga öfver oss den skammen, att i fjor vilja ett, i år ett annat, och såmedelst göra uppenbart för nationerna, huruledes svensken kastar om från den ena ytterligheten till den andra. Låtom oss bita i det sura äpplet, om man så kan kalla det, men låtom oss framför allt vara konsekventa.

Herr Danielsson: Man har nu åter slagit an på national-
 "äran" och "skammen", något som ofta praktiseras, då frågor så-
 dana som denna äro före.

Jag anser väl, att man till någon del bör fullfölja den stråt,
 man i fjor slog in på, men jag tror ej, att vi behöfva riskera att
 blifva flyttade "från de främste till de ytterste", som en talare
 yttrade sig, om vi iakttaga någon liten sparsamhet och måtta.
 Jag tror att Herr C. A. Larssons reservation vunnit för litet under-
 stöd, ty den anser jag hafva mera skäl för sig, än man här velat
 lemna den. Om man deltagar i en utställning med nödig försig-
 tighet, så är den siffra, han föreslagit, fullt tillräcklig.

Här har blifvit sagdt, i fråga om begagnande af kronans far-
 tyg för transport af utställningsföremål, att detta skulle vara så
 ofantligt dyrt, och en talare har såsom exempel härå anført, att
 ett fartyg, som användes till utställningsföremåls befraktande till
 världsexpositionen i Paris, aldrig återkom, hvilket väl vore det
 allra dyraste; men jag undrar, om detta kunde vara artiklarnes
 fel. Jag tror, att detta kunnat inträffa lika väl, om fartyget gjort
 resan för något annat ändamål. Detta skäl anser jag således icke
 väga så tungt i vågskålen.

Samme talare yttrade vidare, att Riksdagen skulle få svara
 för följderna, om anslaget nedsattes. Jag tror icke, att dessa följd-
 er skola blifva så farliga. Vi se nu, att om vi på detta sätt
 äflas att vara de främste på utställningen, vi derpå måste bort-
 slösa stora summor. Detta är ett eget förhållande, att under det
 vi pruta på anslag, som äro behöfliga för att upphjelpa förhållan-
 dena här hemma, vi deremot, då det gäller att uppträda på en
 ort, der svenska nationen knappt är känd, annat än till namnet,
 icke draga i betänkande att derpå offra långt större belopp. Jag
 vill äfven, att det svenska namnet uppehålls, men man bör icke
 uppehålla det på det sätt, att man försöker gifva det en glans,
 som det ej mäktar uppbära. Jag anser, att man kan spara sina
 tillgångar till mera nyttiga ändamål här hemma, och hemställer
 om bifall till Herr C. A. Larssons reservation.

Herr Adlersparre: Jag skulle kunnat nöja mig med att
 instämma uti Herr Keys senast afgifna yttrande; deruti har han
 kraftigt och väl uttryckt hvad jag anser rätt i sjelfva hufvud-
 frågan. Men jag måste bemöta ett yttrande af en talare på öst-
 götabänken. Nämnde talare gjorde en jmförelse — en mycket
 haltande jmförelse — mellan Amerikas kongress och denna Riks-
 dag, nemligen på så sätt, att vi gerna kunde följa det exempel,
 som denna kongress gifvit. Han sade nemligen, att amerikanska
 kongressen redan tvänne gånger afslagit att bevilja understöd till
 ifrågavarande exposition, och att det följaktligen ej innebure något
 så synnerligen anmärkningsvärdt, om vi nu vägrade understöd till
 vårt deltagande i densamma. Häruti är dock den stora skilnaden,
 att vi redan tagit, såsom flere talare yttrat, första steget, hvari-
 genom flere af våra industriidkare beredt sig att deltaga i expo-
 sitionen, och att vi nu, genom att undandraga oss att fullgöra

Anslag för
 deltagande i
 verdensutställ-
 ningen i
 Philadelphia.
 (Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

hvad vi redan gifvit på handen, skulle visa en klandervärd inkom-
seqvens. Vi hafva redan haft en kommissionär derute, och på
grund deraf har expositionens styrelse redan afsatt ett stort ut-
rymme för de svenska alsterna.

Vidare är skilnaden ganska väsendtlig jemväl deruti, att den
amerikanska kongressen kunde undandraga expositionen sitt under-
stöd, emedan vederbörande, som hade uppgjort förslaget till expo-
sitionen, sjelfve egde tillräckliga medel att, statens hjälp förutan,
utföra det uppgjorda programmet. Så är ej förhållandet med våra
industriidkare; de kunna icke utan statens mellankomst deltaga i
expositionen. Det är denna oegentlighet i den ärade östgöta-
representantens sammanförning jag härmed velat belysa. För öfrigt
kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lindmark: Jag är ledsen öfver att behöfva upptaga
Kammarens tid med att yttra mig på sidan af frågan; men jag
kan icke underlåta att korrigera Herr Carl Anders Larssons upp-
gifter. Jag har ingalunda talt om flottans oförmåga att besörja
transporten till Philadelphia, utan endast framhållit, att det i
ekonomiskt afseende vore mindre välbetänt. Flottan kan nog
stå industrien till tjänst, men det blir i förevarande fall otvifvel-
aktigt dyrare, så framt icke medlen dertill skulle tagas af flottans
öfningsanslag; och skulle detta åter blifva händelsen, anser jag
det vara mindre rätt, ty en dylik transportexpedition, som den
ifrågavarande, kan, enligt mitt förmenande, omöjligen hänföras till
någon öfningsexpedition, hvilket bäst bevisas deraf, att flottans
fartyg för transporten till utställningen i Philadelphia måste sär-
skildt inredas, till följd hvaraf kanonerna måste lemnas hemma
för att bereda bättre utrymme. Jag framhöll vidare, att örlogs-
fartyg nog skulle kunna för sjelfva transporten användas för samma
kostnad som privata fartyg, men jag tillade, att kostnaden vid
örlogsfartygens användande blefve dyrare derigenom, att flottans
fartyg icke skulle kunna betinga sig retourfrakt. Det var endast
detta jag ville särskildt påpeka.

Herr Hæggström: I olikhet med en ärad talare på skåne-
bänken ångrar jag icke att i fjor hafva bidragit till Riksdagens
beslut i den förevarande frågan. Jag är naturligtvis också nu
böjd att bifalla hvad Stats-Utskottet i det föreliggande betänkan-
det föreslagit. Jag tror emellertid, att en icke obetydlig besparing
ifrågakommit i Stats-Utskottets förslag, och denna besparing ligger
just deruti, att då Kongl. Maj:t begärt ett förslagsanslag, hvilket
som man vet lätt nog springer upp, Utskottet fullkomligt riktigt
ändrat detta förslagsanslag till ett extra anslag. Hvad åter vid-
kommer komiterades kostnadsförslag, anser jag för min del, att
åtskilliga belopp skulle kunna minskas, specielt hvad beträffar
summan åt kommissarien. Det har visserligen af en ledamot inom
Stats-Utskottet invändts, att kommissarien för Norge erhållit ett
långt högre anslag: och detta är nog godt och väl, men det fattas
en omständighet för att ställa frågan i dess rätta dager, och det

är kändedomen om hvilka åtaganden den norske kommissarien skall fullgöra, ty derpå hänger det, och om han har flera uppdrag att ombesörja, kan det på så sätt blifva billigare för Norge att bevilja honom ett högre anslag. Likaså kunna många andra förhållanden betinga kommissarien ett högt anslag, såsom om han skulle ega skyldighet att lemna understöd åt behöfvande landsmän och representera, hvilket vi nyss hörde här muntligen uppgifvas; men det förefaller mig underligt, att icke detta influat i komiterades betänkande, deri man såsom förklaring öfver den högt beräknade kostnaden uppgifvit, att han genom en längre tids bortovaro skulle nödgas försumma sina enskilda angelägenheter, upplösa sitt hushåll och taga sin familj med sig. För min del anser jag, att om man skulle inslå på denna väg vid kostnadsberäkningen, hvarken 40,000 kronor eller mångdubbla beloppet skulle förslå.

Friherre Fock har framhållit, hvad han jemväl i fjor påpekade, att man borde göra ett strängt urval af större artiklar, som kunde anses mest värdiga att representeras. Och han har häruti fullkomligt rätt; men komiterade hafva icke så strängt hållit på denna åsigt, och jag vill blott påpeka en utgiftspost, som bestämdt borde utgå. Det har blifvit af komiterade föreslaget ett arvode för en arbetare från korkfabriken här i Stockholm, uppgående till 3,200 kronor, då han skulle kunna i 8 månader uppehålla sig vid utställningen. Ja, mine Herrar! kan korkskärningen vara af sådan betydelse, att den bör vara representerad på verdensutställningen i Philadelphia, då fruktar jag, att många andra böra understödjas att närvara, eller ock bör korkskäraren saklöst stanna hemma. Det gifves flera andra exempel i komiterades förslag, som förtjenade att för en erforderlig inskränkning beaktas; men då det förefaller mig, att Stats-Utskottet kommit till ett särdeles välbetänt beslut genom att göra det af Kongl. Maj:t begärda förslagsanslag till ett bestämdt extra anslag, som ej bör kunna öferskridas, får jag vördsamt yrka bifall till Utskottets föreliggande betänkande.

Herr Hörnfeldt: Det vill nästan förefalla mig, som man nu icke gerna kan nedsätta det af Kongl. Maj:t begärda anslaget, 350,000 kronor, för Sveriges deltagande i verdensutställningen i Philadelphia, då Riksdagen sistlidet är beviljade 50,000 kronor till de förberedande åtgärderna för denna utställning; och då Kongl. Maj:t nu framlagt fullständig kalkyl öfver kostnaderna för Sveriges deltagande i sagde utställning, tilltror jag mig åtminstone icke att nedsätta anslaget; ty meningen med deltagandet lär väl vara att göra sitt land och dess alster så bemärkta som möjligt. Skulle nu en nedsättning i anslaget, i enlighet med Herr Carl Anders Larssons reservation, komma att ega rum, så kunde man möjligen vid en kommande riksdag mötas med den invändningen, att det icke varit möjligt på ett värdigt sätt representera landet på verdensutställningen, då Riksdagen gjort förknappningar i det anslag, som af Regeringen blifvit begärtdt. Jag vill åtminstone för min del icke göra mig skyldig till en sådan anmärkning, då Regeringen framlagt ett kostnadsförslag, mot hvilket ingen annan anmärkning

Anslag för deltagande i verdensutställningen i Philadelphia.
(Forts.)

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

ifrågakommit, än att den ifrågasatta kommissarien skulle blifva för högt aflönad, och att invändningen derom att kommissarien för Norge beviljats ännu högre anslag icke skulle förtjena afseende, då man icke bestämdt vet, hvad denne komme att få för motsvarande skyldigheter. Jag anser emellertid, att, då kalkylen upptager ett belopp, som anses erforderligt, och man vet, att lefnadsomkostnaderna i Amerika äro betydligt högre än på många andra ställen, och särskildt vid en verldsutställning, ett tillräckligt anslag måste lemnas kommissarien för att värdigt representera svenska nationen.

Jag har till följd häraf intet annat yrkande att göra än att vördsamt yrka bifall till Stats-Utskottets föreliggande förslag.

Herr Törneblad: Jag är i hufvudsak förekommen af siste talaren, men vill dock tillägga några ord. Åtskilliga af de skäl och motskäl, hvilka blifvit förebragta, synas mig nemligen vara sådana, att de bort tagas i öfvervägande, då Riksdagen förra året bestämde sig för att understödja Sveriges deltagande i Philadelphia-utställningen. Nu gäller det endast att utföra fjorårets beslut på ett för oss värdigt sätt, och vi böra dervid framför allt akta oss att på fri hand utan föregående utredning besluta nedsättning uti det anslagsbelopp, Kongl. Maj:t för ändamålet äskat och Stats-Utskottet tillstyrkt, ty då tager Riksdagen på sitt ansvar, om härigenom vårt deltagande i verldsutställningen skulle komma att i mer eller mindre mån förfelas. Besparingar äro alltid mycket önskvärda, och jag bidrager gerna till åstadkommande af nödig sparsamhet med statsmedel, men i detta fall har ingen utredning skett, huruvida en så betydlig nedsättning, som reservanten inom Utskottet föreslagit, är möjlig, och jag kan därför icke bidra till den föreslagna nedsättningen. Således må man låta det svida för denna gång, men väl betänka sig nästa gång.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Lyttkens: På de skäl och grunder, Herr Hæggström anförde, trodde jag, att han skulle hafva kommit till ett helt annat slut än han gjorde. För min del tror jag dessutom att de Herrar, hvilka så ifrigt arbeta för Sveriges deltagande uti Philadelphia-utställningen och göra det i den öfvertygelsen, att de derigenom visa våra industriidkare en stor tjänst, ganska betydligt misstaga sig. Från säkert håll har jag erfarit, att en stor del af landets industriidkare äro alldeles utledsna vid de ständigt återkommande utställningarne med ty åtföljande besvär och kostnader, och att de med stor tacksamhet skulle mottaga under rättelsen, att Riksdagen nekat att understödja Sveriges deltagande i 1876 års verldsutställning, hvarigenom de blefve befriade från mycket besvär och dryga kostnader för att framvisa sina industrialster uti ett aflägsset land, der ingen afsättning är att vänta.

Genom fjorårets beslut i denna fråga har Riksdagen emellertid nästan gifvit på hand att understödja Sveriges deltagande
uti

uti den blifvande utställningen, men mig synes att saken kan ordnas mer eller mindre dyrbart, och att således den begärda anslagssumman icke är alldeles bindande. För min del kommer jag att rösta för reservantens förslag, hvarigenom en nedsättning af 100,000 kronor skulle ega rum. Jag anser nemligen, att utställningskomitén bör så anordna, att ett anslag af 250,000 kronor, utom hvad som redan af förra Riksdagen anslogs eller 50,000 kronor, blir fullkomligt tillräckligt för ett värdigt uppträdande vid expositionen.

Hvilken summa än Riksdagen må komma att bevilja för ändamålet, så vill jag åtminstone för min del på förhand nedlägga en bestämd protest mot att vederbörande möjligen skulle komma till en efterföljande Riksdag och fordra ännu mera, förebarande att de anslagna medlen icke räckt till. Genom slöseri och öfverådåiga tillställningar skulle det nog kunna gå derhän, att anslaget, huru frikostigt det än beräknas, dock blir otillräckligt, men genom kloka anordningar och litet förutseende bör sådant kunna undvikas, och jag har till den kraft och verkan det må hafva velat inlägga min protest emot allt öfverskridande af det anslagsbelopp, Riksdagen nu kommer att för Sveriges deltagande i 1876 års verlds-exposition bevilja.

Jag yrkar för min del bifall till Carl Anders Larssons reservation.

Herr Sven Nilsson i Österslöf: Emedan jag vid förliden riksdag talade för bifall till det anslag, som då ifrågasattes och äfven beviljades för förberedande åtgärder till vårt deltagande uti den stundande verldsutställningen i Philadelphia, kunde det vara öfverflödigt att jag nu yttrar mig i frågan, men då här blifvit sagdt, att vi begingo ett misstag förra året genom att för ändamålet anslå medel och derigenom visa att Sverige icke längre vill anses vara en krigisk stormakt, utan sträfvar att framstå såsom en fredlig stormakt, så får jag säga, att jag ingalunda finner det bevisadt, att ett misstag dervid skedde, och att jag för min del tror, att vi böra fortgå på den banan. Sverige bör, enligt mitt förmenande, deltaga i utställningen och göra det på ett värdigt sätt. Den siste ärade talaren trodde, att man på ett mindre kostsamt sätt, än Kongl. Maj:t och Stats-Utskottet föreslagit, skulle kunna vinna måiet, eller ett värdigt uppträdande för vårt land på utställningen, men sådant torde blifva ganska svårt, om en så betydlig nedsättning i anslaget som 100,000 kronor vidtages, i synnerhet då ingen utredning i detta afseende blifvit verkställd. Det skulle därför förvåna mig, om Riksdagen nu nekade att fullfölja på den väg, Riksdagen ganska villigt biträdde förlidet år.

Herr Törnfeldt: Carl Anders Larsson sade, att Amerika är det förlofvade landet, och att många af våra landsmän resa dit, därför att der äro så billiga lefnadskostnader. En talare på norrlandsbanken har redan motsagt honom, och jag vill endast

Anslag för
deltagande i
verldsutställ-
ningen i
Philadelphia.
(Forts.)

tillägga, att, om lefnadskostnaderna på andra sidan oceanen äro stora, så är också arbetsförtjensten derstädes stor. Det är den senare omständigheten, som lockar folk dit. Men de utställare, som nästa år skola dit, komma icke att förtjena, utan endast att depensera, och som det är dyrt att lefva der, i synnerhet vid ett dylikt tillfälle — så blifva depenserna betydliga. Jag finner därför icke anledning att nedsätta den anslagssumma, Stats-Utskottet föreslagit.

Förra året bad jag, då frågan om Sveriges deltagande i Philadelphia-utställningen förevar, att få skicka med en helsning till min barndomsvän John Ericson, men om de, som skickas dit, skola utrustas så knappt som reservanten inom Stats-Utskottet vill utverka, så måste jag återtaga uppdraget, ty det kan då inträffa, att när våra utsända komma till honom för att framföra helsningen, de behöfva — se honom i händerna.

Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson i Nordanå: Jag skall blott anhålla att få tillkännagifva, det jag instämmer i Herr Lyttkens' anförande.

Öfverläggningen var slutad. Efter upptagande af de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen, enligt den propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställen i oförändradt skick som jemväl på bifall till samma hemställen i öfrigt, men med nedsättning af anslagssumman till det i Herr C. A. Larssons reservation föreslagna belopp; och fann Herr Talmannen den förra af dessa propositioner vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd, i föjd hvaraf en så lydande omröstningsproposition nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller i oförändradt skick hvad Stats-Utskottet hemställt i utlåtandet N:o 63, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren, med bifall till Utskottets hemställen i öfrigt, beviljat det ifrågavarande anslaget till nedsatt belopp af 250,000 kronor.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, utföll med 112 Ja mot 53 Nej; och hade Kammaren således bifallit Utskottets förslag.

§ 7.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda utlåtanden:·

N:o 64, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående anslag till bestridande af kostnaderna för Sveriges deltagande i en internationel geografisk kongress och utställning i Paris;

N:o 65, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående inköp för statens räkning af Frimurare-ordens hus å Riddarholmen i Stockholm;

N:o 66, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition, angående beräkningsgrunden för det af trafikmedlen utgående bidraget till statens jernvägstrafiks pensionsinrättning; och

N:o 67, i anledning af väckt motion, om anslag till en fackskola för praktisk arkitektur vid Teknologiska institutet.

§ 8.

Dernäst skedde föredragning punktvis af Banko-Utskottets betänkande N:o 20, med förslag till ändringar i bankoreglementets tredje, fjerde och femte afdelningar; och blef allt hvad Utskottet i detta memorial föreslagit och hemställt af Kammaren bifallet.

§ 9.

Företogs till behandling Stats-Utskottets utlåtande N:o 68, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående indragning af Kommerskollegium och inrättande, i dess ställe, af ett nytt embetsverk, benämndt Kongl. Styrelsen för handeln och näringarne m. m. *Ang. Kommerskollegii indragning.*

I sin ifrågavarande proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen:

att Kommers-kollegium måtte vid slutet af innevarande år indragas;

att för öfvertagande af de Kommerskollegium för närvarande åliggande göromål, med undantag af dem, hvilka, enligt redan verkstald och än vidare skeende utredning, kunde öfverflyttas å andra redan befintliga embetsmyndigheter, måtte inrättas ett nytt embetsverk, benämndt Kongl. Styrelsen för handeln och näringarne och bestående tills vidare af en generaldirektör och chef med allena beslutande rätt samt tre föredragande och rådgifvande ledamöter, kallade byråchefer och berättigade att emot chefens beslut sig reservera och, då fråga vore om afgifvande af underdåniga utlåtanden eller förslag till Kongl. Maj:t, låta desamma af sina reservationer åtföljas;

att den nya Styrelsen, biträdd tills vidare af tre byråsekreterare, en arkivarie och registrator, två statistiska aktuarier samt nödigt antal extra ordinarie tjänstemän och skrifbiträden äfvensom en juridisk ombudsman och en teknisk rådgifvare, måtte vid ingången af nästkommande år 1876 träda i verksamhet;

Ang. Kommers-
kollegii in-
dragning.
(Forts.)

att den å sjette hufvudtiteln förekommande anslagstiteln: "Kommers-kollegium", under hvilken för närvarande vore uppförda, och till en summa sammanräknade dels anslaget till sjelfva Kommers-kollegium och dels anslaget till bergsstaten, måtte i nästkommande års riksstat fördelas i tvänne titlar, nemligen *Styrelsen för handeln och näringarne* och *Bergsstaten* samt under den förra uppföras 49,000 kronor och under den senare 29,500 kronor;

att Riksdagen måtte för upprätthållande af nämnda styrelse, enligt specialstat, som Kongl. Maj:t skulle ega tills vidare för hvarje år fastställa, till Kongl. Maj:ts disposition anvisa, utöfver nyss omförmälda 49,000 kronor, ytterligare på extra stat 16,000 kronor, deri inbegripet det belopp af 10,040 kronor, som Kongl. Maj:t uti nådiga propositionen angående statsverkets tillstånd och behof hade äskat för att komma i tillfälle tilldela Kommers-kollegii ledamöter och dess med statsmedel aflönade embets- och tjänstemän tillfällig löneförbättring för år 1876, och hvilket belopp, i händelse af Kommerskollegii indragning, icke komme att för först afsedda ändamålet erfordras; samt

att de med statsmedel aflönade ledamöter, embets- och tjänstemän i Kommerskollegium, hvilka hade ovilkorliga fullmakter å sina befattningar och icke komme att i den nya styrelsen uppställas, måtte berättigas att från allmänna indragningsstaten uppbära de löner, som för befattningarne voro i faststald lönestat upptagna, dock med vilkor, att, i händelse de efter förflyttning till indragningsstaten blefvo befordrade till andra tjänster med löner på rikets stat, de skulle vara pligtige att i allo frånträda lönerna på indragningsstaten, derest dessa understego eller voro lika med de nya lönerna, samt att å de förra vidkännas motsvarande afdrag, i den mån de öfverstego berörda nya löner;

hvarjemte, under förutsättning af bifall till denna nådiga proposition, Kongl. Maj:t, som ansett den nya styrelsen böra sättas i vaxelverkan med näringarnes idkare, förklarar sig vilja framdeles, efter det styrelsen blifvit i ämnet hörd, bestämma den ordning, hvori ombud för näringarne och yrkesbildningen skulle träda i förbindelse med styrelsen och deltaga i dess embetsverksamhet.

Utskottet, som, på anförda skäl, funnit sig icke böra tillstyrka hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, hade under *litt. a* i förevarande utlåtande hemställt:

att Kongl. Maj:ts ifrågavarande nådiga proposition icke måtte vinna Riksdagens bifall.

I anledning af denna hemställan yttrade:

Herr Östergren: Det torde väl knappast löna mödan att spilla ord på det föreliggande organisationsförslaget; ty, sedan man läst Utskottets utlåtande, förefaller det ganska sannolikt, att

frågans öde är redan på förhand afgjort. Jag skulle derföre kunna tiga stilla; men jag vill det icke, dels emedan det måhända finnes en eller annan bland Kammarens ledamöter, som önskar höra min åsigt, eftersom jag varit medlem af den komité, som beredt frågan, dels ock derföre, att jag icke kan tillåta, att de, som låtit sig vilseledas af Utskottets uppgifter och på förhand fattat sitt beslut, må kunna, sedan frågan i Kammaren blifvit afgjord, undskylla sig med att de handlat i fullt god tro.

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Jag skall be att först få något sysselsätta mig med den del af ärendet, som Utskottet kallar den ekonomiska sidan af saken. Utskottet uppgifver, sid. 5, att den verkliga af statsmedel utgående kostnaden för Kommerskollegium för innevarande år utgör 59,040 kronor. Denna summa jemför Utskottet med kostnaden för det föreslagna nya embetsverket, hvilken kostnad skulle komma att uppgå till 65,000 kronor, samt kommer dervid till det resultat, att den nya styrelsen för handel och näringar skulle medföra ökade utgifter för statsverket. Så är emellertid icke förhållandet, ty Utskottets första uppgift, att den nuvarande kostnaden för Kommerskollegium skulle uppgå till ett belopp af endast 59,040 kronor, är alldeles grundfalsk. Komiterade hafva klart utredt, att nuvarande kostnaden för Kommerskollegium uppgår till 89,230 kronor; men Utskottet har icke behagat i sitt utlåtande omnämna denna utredning. Om Herrarne hafva komitébetänkandet till hands, ber jag få hänvisa till sidan 61 af detsamma, hvarest upptagas alla de belopp, som för närvarande af statsmedel utgå till Kommerskollegium. Komiterade specificera der alla utgifter. De hafva ansett sig icke kunna utsluta de belopp, som anslagits till aflöning åt en president, emedan det tillhör organisationen af ett kollegium, att en president der skall finnas. Komiterade hafva derföre först upptagit lönen för presidenten med 9,000 kronor, af hvilket belopp 7,500 varit uppförda å riksstaten och 1,500 kronor utgått från manufakturdiskontfonden, då Utskottet deremot icke beräknat någon lön till president. Vidare redogöra komiterade post för post för utgifterna i och för kollegium och omnämna, om utgiften är anvisad på riksstatens anslag till kollegium eller utgår från andra statsmedel, till exempel från manufakturdiskontfonden. Då Utskottet ej beräknat andra kostnader, än de som gäldas af kollegii anslag å sjetta hufvudtiteln, vill jag ur komitébetänkandet här uppräknade omkostnader, som bestridas af andra statsmedel. Så utgår till ett af kommersråden hela lönen, icke från kollegii anslag i riksstaten utan från manufakturdiskontfonden. Från samma fond utgår till ett annat kommersråd 1,000 kronor och till ett tredje 500 kronor, till advokatfiskalen 800 kronor, till en kanslist å advokatfiskalskontoret 600 kronor; vidare till manufakturdiskontkontorets personal ett sammanlagdt belopp af 13,890 kronor. Från handels- och sjöfartsfonden utgå till en kanslist 300 kronor. En annan kanslist uppbär 300 kronor, icke från 6:te utan från 9:de hufvudtiteln. Läggas nu tillsammans alla de belopp, som utgå icke från kollegii anslag å riksstaten utan från manufak-

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

turdiskontfonden eller andra allmänna fonder, uppkommer en summa af icke mindre än 24,890 kronor; och denna kostnad, som väl också bestrides af statsmedel, tager Utskottet icke med i räkningen, då det beräknar utgifterna för Kommerskollegium. Detta sätt att räkna är naturligtvis oriktigt. Det är ungefär det samma, som om man ville utreda, hvad landsstaten kostar statsverket och dervid toge i beräkning endast de kontanta medlen och icke landsstatsboställena, som väl också äro statens egendom. Det är så mycket nödvändigare att taga alla utgifter med i räkningen, då, såsom nu, man vill uppställa en jämförelse mellan kostnaderna för den gamla och den föreslagna nya institutionen, som alla för den senare erforderliga medel enligt Kongl. Maj:ts proposition skulle uppföras på riksstaten.

Hela den grund, på hvilken Utskottet byggt för att komma till det resultat, att det nya embetsverket skulle medföra större kostnader för staten än det nuvarande Kommerskollegium, förfaller således; och verkliga förhållandet är, att det förra skulle blifva 24,230 kronor billigare hvarje år än det senare; ty nuvarande kostnaden för Kommerskollegium uppgår med de för år 1875 beviljade dyrtidstillägg till 89,230 kronor, då *samtliga* kostnaderna beräknas, hvaremot det föreslagna embetsverket skulle kosta blott 65,000 kronor; och skillnaden mellan båda sistnämnda belopp, eller 24,230 kronor, skulle besparas i följd af den föreslagna förändringen.

Medan jag är inne på den ekonomiska sidan af saken, skulle jag vilja yttra några ord om den höga indragningsstat, hvarmed Utskottet synes vilja afskrämma Riksdagens ledamöter från att bifalla Kongl. Maj:ts förslag. Det är sant, såsom Utskottet säger, att, om Kommerskollegii samtliga embets- och tjänstemän på en gång komme på indragningsstat, denna stat skulle uppgå till 48,000 kronor, men det är alls icke sannolikt, att hela detta belopp skulle komma att i verkligheten utgå; ty för det första skulle åtskillige af kollegii nuvarande embets- och tjänstemän antagligen ingå i den nya styrelsen, och desse skulle då icke komma på indragningsstat, och för det andra hafva en del af nuvarande tjänstemännen redan hunnit till den ålder, att de i allt fall, äfven om Kommerskollegium bibehölles, skulle snart blifva berättigade till pension på indragningsstat. En af tjänstemännen har redan uppnått pensionsåldern och kan således genast uppföras på indragningsstat; och af de öfrige äro fem så gamla, att de inom 7 år kunna komma i åtnjutande af pension. Det belopp, som desse tjänstemän inom 7 år skulle erhålla på indragningsstaten, uppgår till 18,700 kronor, hvilka alltså kunna afprutas på den höga indragningsstaten. Vidare vill jag fästa uppmärksamheten på att, enligt Kongl. Maj:ts förslag, skulle icke mindre än 15 ordinarie embets- och tjänstemän samt 3 vaktmästare indragas.

Inom Kommerskollegium finnas nemligen för närvarande 25 ordinarie embets- och tjänstemän samt 6 vaktmästare; och för det nya embetsverket äro föreslagna endast 10 ordinarie embets- och tjänstemän och 3 vaktmästare. Vid sådant förhållande bör man,

innan man låter sig afskräckas af den förespeglade stora indragningsstaten, besinna, att om embets- och tjänstemännens antal i verket minskas, så minskas i samma mån antalet af dem, som för kommande tider skola uppföras på indragningsstat. Den der afskräckande indragningsstaten, som framhållits, är därför icke så mycket att fästa sig vid, synnerligast som den är öfvergående och skulle, efter min uträkning, till hvarje öre vara försvunnen inom loppet af 23 år, då besparingen, som genom förändringen uppkomme, deremot skulle fortfara för all framtid, så länge embets- och tjänstemännens antal i det nya embetsverket blefve så lågt som Kongl. Maj:t nu föreslagit.

Sedan jag nu något uppehållit mig vid den ekonomiska sidan af saken, skall jag öfvergå till ett yttrande, som förekommer något längre fram i Utskottets utlåtande, jag menar den punkt, der Utskottet säger, att den af Kongl. Maj:t föreslagna styrelsen för handeln och näringarne synes Utskottet i och för sig icke vara af beskaffenhet att i någon betydande mån ega företräde framför Kommerskollegium, utan skulle fördelen i sjelfva verket ligga uti den närmare beröring med yrkesidkarne, som skulle blifva en följd af nu omhandlade åtgärds vidtagande. Härvid vill jag först framhålla, att det af Utskottet sålunda erkända företräde, som den nya styrelsen skulle hafva framför kollegium, och hvilket skulle bestå uti den ombudsmannakorporation, som såväl komiterade som Kongl. Maj:t stält bredvid styrelsen, icke är af någon synnerlig betydelse. En sådan ombudsmannakorporation är nemligen nödvändig, äfven om kollegium bibehålles i oförändradt skick; den erfordras för att tillhandahålla nödig sakkunskap åt det verk, som skall hafva handeln och näringarne om hand, det må vara Kommerskollegium eller hvilket annat embetsverk som helst.

Påståendet, att någon fördel icke skulle vinnas genom den föreslagna organisationen hade jag verkligen icke väntat få höra från Stats-Utskottet, hvilket är ungefär lika sammansatt som vid sista riksdagen. I det utlåtande, som då i ämnet afgafs och som låg till grund för Riksdagens underdåniga skrifvelse till Kongl. Maj:t, framhöll Stats-Utskottet, att det vore synnerligen önskvärdt, om den kollegiala formen kunde afskaffas, och detta betonades på flera ställen i utlåtandet. Den fördel, som Stats-Utskottet då framhöll och hvarpå det lade så stor vikt, har nu alldeles fallit bort, ty nu anser Utskottet afskaffandet af den kollegiala formen medföra alls ingen fördel. Jag skall läsa upp en liten fras, som inflöt i skrifvelsen till Kongl. Maj:t.

Det heter deri:

— — "Men lösningen af frågan om en lämplig och tidsenlig behandling af de till Kommerskollegium hörande ärenden torde dock icke uteslutande vara beroende på en utvidgning af statsdepartementen. Olämpligheten deraf, att dessa ärenden handläggas af ett embetsverk med kollegial styrelseform, har länge varit insedd, och numera torde meningarne icke vara delade derom, att bergsrörelsen, handeln och industrien hafva behof af mera prak-

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

tiska målsmän än dem, som uppfostras för handläggning af ärenden efter *kollegiala former*“ — här betonas återigen olämpligheten af *kollegiala former* — “samt att bland alla centrala förvaltningsverken Kommerskollegium företrädesvis bör omorganiseras, så att de till samma kollegium hörande göromål må kunna på ett *mera enkelt och lämpligt sätt* skötas.“

Sista årets Stats-Utskott satte något värde på en förenkling af arbetssättet, men innevarande års Stats-Utskott synes icke fästa något afseende dervid; ty att en förenkling i arbetssättet åstadkommes, om man borttager den *kollegiala formen* och inrättar en sådan styrelse, som Kongl. Maj:t föreslagit, lärer väl Utskottet icke kunna förneka.

Hvad jag nu yttrat innefattar hvad jag önskat särskildt framhålla; men jag vill icke sluta innan jag uttalat min åsigt i frågan, huruvida de göromål, som nu tillhöra Kommerskollegium lämpligen kunna afskiljas derifrån och öfverflyttas på andra embetsverk. Härvid får jag på förhand förklara, att jag står på samma ståndpunkt nu som då jag arbetade i komitén, men att jag ändock anser mig kunna förorda bifall till Kongl. Maj:ts proposition, emedan den icke gör någon väsentlig rubbning i de af komitén uttalade grundsatser.

Komiterade företogo sig först att pröfva den frågan, om Kommerskollegii göromål lämpligen må kunna fördelas mellan andra redan befintliga embetsmyndigheter eller, i den mån hinder därför möta, hänskjutas till behandling inom statsdepartementen, så att kollegii verksamhet kunde upphöra, utan att ett eller flera embetsverk behöfde sättas i dess ställe. Efter det komiterade, så fullständigt som möjligt, uppräknat och beskrifvit de göromål, som tillkomma Kommerskollegium, genomgingo komiterade dessa ärenden grupp för grupp, för att utreda om och i hvad mån de kunde öfverflyttas antingen till andra redan befintliga embetsverk eller ock till Kongl. Maj:t, eller, såsom andra säga, till statsdepartementen.

Vid denna undersökning befans det, att icke andra eller flera grupper af ärenden kunde till redan befintliga embetsverk öfverflyttas än “förvaltningen af förlagslånefonden“ och “bestyr föranledda af spelkortsstämpling“, hvilka ärenden ansågos kunna öfverlemnas till Statskontoret, enär de voro af sådan natur, att de lämpligare kunde behandlas af detta embetsverk än af Kommerskollegium.

Vidare ansågo komiterade, att de få “ärenden rörande fiskerinäringen“, hvilka ännu tillhörde Kommerskollegium, borde kunna öfverlemnas till Landbruksakademiens förvaltningskomité, emedan de flesta ärenden rörande fiskerierna förut tillhörde denna myndighet.

Hvad alla öfriga mål angick, kommo komiterade till det resultat, att de icke borde öfverflyttas utan lämpligast kunde behållas qvar samlade under ett fristående embetsverk; och skälet dertill var, att för vissa slag af ärenden olägenhet skulle förorsakas af en sådan öfverflyttning och att komiterade, hvad angick andra ärenden, icke kunde finna någon fördel af att flytta dem till ett annat embetsverk.

Det var tvärtom ögonskenligt att i de allra flesta fall ärendenas behandling skulle komma att lida på en sådan öfverflyttning. Detta kommer sig deraf, att emellan de ärenden, som tillhöra Kommerskollegii behandling, finnes ett visst sammanhang, antingen ett inre, materielt, eller ock ett yttre, formelt. Så kan till exempel en fråga, som angår sjöfarten, djupt ingripa i andra näringsfrågor, som beröra producenternes rätt och bästa. Jag tror hvar och en lätteligen bör kunna inse, att, om sjöfarten hindras, sådant kan inverka på dem, som idka bergsbruk eller handel. Om ärenden med sådant inre sammanhang splittrades mellan särskilda embetsverk, skulle de olika embetsmyndigheterna nödgas samverka vid målens afgörande, hvilket vore obeqvämt och förorsakade omgång.

I yttre eller formelt afseende är sammanhanget visserligen, det medgifver jag, något lösligare; men det finnes dock; och det skulle föranleda en ständig skriftvexling emellan de olika embetsverken för upplysningars vinnande.

Ett annat skäl, hvarvid komiterade fästade afseende, var, att en öfverflyttning af göromål från Kommerskollegium till andra embetsverk, eller en splittring af ärendena, ovilkorligen skulle påkalla inrättande af nya tjenster eller andra förändringar inom de verk, som skulle komma att emottaga göromålen. Det är ju nemligen klart, att dessa embetsverk äro organiserade för en helt annan verksamhet än den, som de tillkomna göromålen skulle fordra; och man kunde derföre icke billigtvis pålasta dem dessa nya ärenden, utan att inrätta nya tjenster eller åtminstone höja lönerna för de redan befintliga. Af en sådan anordning vore ingen besparing att vänta. Antagligare vore, att utgifterna skulle ökas.

Sedan nu komiterade kommit på det klara dermed, att endast ett ringa antal mål kunde med fördel öfverlemnas till andra redan befintliga embetsverk, så var det uppenbart, att det af reformifrarne uppställda önskningsmål att få Kommerskollegium indraget, icke kunde vinnas annorledes än genom att öfverflytta hela återstoden af Kommerskollegii göromål till regeringen; men för sådan åtgärds vidtagande fans hinder deri, att regeringen förut var så öfverhopad med göromål, att den omöjligen kunde taga emot de nära 4,000 mål, som sålunda skulle tillkomma. Komiterade ansågo dock icke hindret ligga allenast deri, att departementscheferne skulle blifva öfveransträngde, utan det förnämsta hindret för öfverflyttningen ansågs vara, att dessa ärenden, som skulle öfverflyttas, måste föredragas i konseljen. Ty med vår styrelseform är icke förenligt, att departementschefen fattade beslut i något ärende utan hvarje ärende måste föredragas inför Konungen i Statsrådet. Först när I, mine Herrar, hunnit införa ministerstyrelse i vårt land, kan hela massan af Kommerskollegii göromål öfverflyttas till statsdepartementen. Vid 1868 års riksdag väcktes förslag om införande af en art ministerstyrelse och, märkom det! ändamålet härmed var just att möjliggöra öfverflyttandet af en mängd ärenden till statsdepartementen, men Riksdagen sade ett bleklagdt nej till det framlagda förslaget.

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

Medan jag är inne på detta ämne vill jag erinra, att inrättande af ett nytt departement för handel och näringar icke, såsom man synes föreställa sig, gör tillfyllest; jag vill minnas, att Herr Chefen för Civildepartementet framhöll detta härom dagen, då déchargebetänkandet diskuterades.

Komiterade funno också andra hinder, än det redan nu varande stora antalet mål hos regeringen, för den i fråga satta öfverflyttningen dit af större delen af Kommerskollegii göromål. Komiterade ansågo, att ett särskildt embetsverk för näringarne svårigen kunde undvaras. Utan ett sådant särskildt embetsverk, säga komiterade, skulle regeringen sannolikt ofta komma i förlägenhet för erhållande af en grundligare utredning i viktiga frågor, ty en sådan lærer svårigen kunna åstadkommas uti kansliexpeditionerna med deras nuvarande organisation. Kansliexpeditionerna äro tillsatta för att bereda målen till föredragning och expediera Kongl. Maj:ts beslut. De äro dermed fullt upptagna, och jag tror icke, att de skulle medhinna eller ens förmå att åstadkomma den grundliga utredning, som Kongl. Maj:t behöfver i åtskilliga viktiga frågor, till exempel i lagstiftningsärenden.

Ett annat skäl, hvarvid komiterade fästade icke ringa vikt, var, att bland Kommerskollegii göromål finnas ganska många, som icke lämpa sig för behandling i Statsrådet. Komiterade hafva framdragit några sådana ärenden, såsom exempelvis kollegii bestyr med konsulernes framställningar om ersättning i vissa fall. Dessa ärenden äro visserligen icke i och för sig svåra att afgöra, men svårigheten ligger i mängden, ty de förekomma till hundratals årligen.

En konsul har till exempel nödgats göra utgifter för förolýkadt sjöfolk eller för andra nödställda svenska undersåtar och är då berättigad till ersättning af statsmedel, efter ompröfning af Kommerskollegium, som granskar konsulns räkning å utgifterna. Öfverlemnas nu dylika detaljfrågor till regeringen, så skulle Kongl. Maj:t i hundratals fall komma att i Statsrådet pröfva, huruvida vederbörande konsul behörigen verifierat utgifterna och vore berättigad till ersättning för hvad han förskjutit, och ett dylikt revisionsarbete synes mig icke vara af den vikt, att Konungen och hans rådgifvare böra dermed taga omedelbar befattning, utan torde det bättre lämpa sig för behandling inom ett underordnad embetsverk. Vidare hafva komiterade fästat uppmärksamheten på ett annat slag af konsulatärenden, som icke rätt väl lämpar sig för behandling inom Utrikesdepartementet. Då konsuls, fast aflönad vice konsuls eller konsulatsekreterares befattning blifver ledig eller då fråga uppstår om inrättandet af ny sådan befattning, skola utlåtanden i ämnet afgifvas ej mindre af Kommerskollegium än äfven af norska regeringens inre departement. De skola utreda om tjensten skall tillsättas eller icke, om området bör inskränkas eller utvidgas m. m. Och dylika frågor kunna vara af ganska ömtålig beskaffenhet och betraktas från olika synpunkter inom hvarterdera riket. Nu är det så, att vid denna utredning norska inre departementet bevakar Norges intressen och

Kommerskollegium Sveriges. Skulle nu konsulsärenden öfverlemnas till Utrikes-departementet, så kommer detta bevakande af Sveriges intressen att åligga statsministern för utrikes ärendena, hvilket icke vore lämpligt, då han ju är en unionel embetsman och såsom sådan eger lika tillgodose både Sveriges och Norges intressen; och bemålde statsminister skulle genom en sådan anordning komma i en skef och brydsam ställning till de omnämnda frågorna.

Dessa af mig nu anförda skäl hafva varit bestämmande för komiterade, då de uttalat den åsigt, att Kommerskollegium icke kunde indragas utan att något annat embetsverk sattes i stället.

Vidare hafva komiterade tagit i öfvervägande den frågan, huruvida det vore skäl att bibehålla Kommerskollegium i oförändradt skick. Enär komiterade insett det berättigade i det oita framställda yrkandet om afskaffande af det kollegiala arbetsättet, besvarades denna fråga nekande. Detta arbetsätt ansågs ändamålsenligt och behöfligt endast i embetsverk, som hafva domsrätt, hvilket Kommerskollegium numera har endast i några obetydliga frågor. De viktigaste frågor, som förekomma i Kommerskollegium, äro utan tvifvel afgifvandet af underdåniga utlåtanden eller utredningar, som af Kongl. Maj:t begäras, men komiterade funno icke ens dessa frågor fordra kollegial behandling. Hvad som hufvudsakligen bestämt komiterade att föreslå afskaffande af den kollegiala formen inom berörda embetsverk var, att komiterade i motsats mot innevarande Riksdags Stats-Utskott funnit en ombildning i denna riktning medföra väsentliga fördelar, bestående i förenkling af arbetsättet, en skyndsammare, behandling af ärendena samt minskning af kostnaderna i och för embetsverket. Vidare förhade komiterade till behandling frågan, huruvida icke det kunde vara skäl att i stället för ett stort embetsverk inrätta flera mindre. Man har ofta hört uttalas den åsigt, att i stället för Kommerskollegium borde inrättas sjelfständiga byråer med beslutanderätt, hvilka skulle ställas under statsdepartementen. Detta är något helt annat än att öfverflytta de ärenden, som nu handläggas af Kommerskollegium, till regeringen, ty detta förslag afser helt enkelt att af ett stort embetsverk göra flera små. För en sådan anordning funno komiterade samma hinder som mötte, då fråga var om öfverflyttandet af de ärenden, som nu handläggas af Kommerskollegium, på andra redan befintliga embetsverk och hvilket hinder låg i det sammanhang, som förefinnes mellan samma ärenden. Det var för komiterade uppenbart, att stora svårigheter skulle uppstå vid bestammandet af hvilka göromål, som skulle läggas till den ena eller andra byrån. Sammanhanget mellan en del göromål fordrar, att de icke skiljas åt. Vid sådant förhållande skulle det kunna inträffa, att, under det den ena byrån fick full sysselsättning, kunde man icke tilldela tillräckliga göromål åt en annan. Äfven om det lyckades att jemnt fördela göromålen mellan byråerna, så skulle dock förhållandena snart förändra sig, ty vissa slag af ärenden vexla tid

Ang. Kommerskollegii indragning.
(Forts.)

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

efter annan till antalet; och det skulle därför lätteligen komma att inträffa, att, under det den ena byrån saknade full sysselsättning, en annan, å hvilken målens antal hastigt stego, behöfde förstärkta krafter. Bibehållas deremot flera byråer inom ett verk med en gemensam chef, så kan det visserligen äfven då inträffa att göromålen minskas i den ena byrån under det de ökas i den andra, men då kan embetsverkets chef lätt fördela göromålen mellan de särskilda föredragandena och såmedelst åstadkomma jemvigt. Kongl. Maj:t har hufvudsakligen gillat de grundsatser, komiterade uttalat, och följt deras förslag endast med några mindre afvikelser, såsom att Kongl. Maj:t förklarar sig vilja öfverflytta några flera mål till andra embetsverk, men då dessa mål äro af ringa betydelse, har någon minskning i kostnaderna icke åstadkommits derigenom. Kongl. Maj:ts förslag slutar visserligen med en kostnad af endast 65,000 kronor, under det att komiterades förslag upptager kostnaderna till 67,900. Skilnaden mellan dessa summor har emellertid åstadkommits derigenom, att Kongl. Maj:t nedsatt lönerna för de tre byråcheferne med 500 kronor för hvardera och nedprutat arvodet till det juridiska bitrådet med 1,000 kronor, och vidare derigenom att åtskilliga göromål, som enligt komiterades förslag skulle ålegat andra tjänstemän, öfverflyttats på verkets gemensamme aktuarie och registrator. Jag tror icke, att det är möjligt att vinna någon nedprutning i kostnaderna genom att ytterligare, utöfver hvad Kongl. Maj:t redan föreslagit, verkställa öfverflyttningar af en eller annan grupp mål. Mine Herrar! för närvarande har jag ej mera att säga. Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition i denna punkt.

Chefen för Kongl. Civil-departementet, Herr Statsrådet Bergström: För närvarande och innan någon af Stats-Utskottets ledamöter uppträdt för att till bemötande af den förste talarens anmärkningar än vidare utveckla de skäl, Stats-Utskottets betänkande innehåller, kan jag inskränka mig till att instämma i den förste ärade talarens yttrande och yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Grefve Posse: Jag är ganska öfverraskad af det yttrande, som af Herr Civilministern nyss afgafs. Jag tror, att det skulle bidraga till att förkorta diskussionen och göra densamma redigare, om Herr Statsrådet behagat göra sina anmärkningar mot det förslag, Stats-Utskottet framställt. Jag vet visserligen att man möter mig med den invändning, att en talare från stockholmsbänken gjort åtskilliga anmärkningar mot Utskottets förslag. Då jag sålunda nu är i tillfälle att bemöta endast honom, och icke hvad Herr Chefen för Civildepartementet kan hafva att anmärka emot förslaget, skall jag inskränka mig till att som hastigast svara talaren på stockholmsbänken, och vill afvakta hvad den ärade Civilministern framdeles kan finna lämpligt att i saken anföra.

Han har gjort Stats-Utskottet en förebräelse, som jag ber att i första rummet få vederlägga. Han har nemligen sagt, att Stats-

Utskottet, nu såsom alltid, gjort sig skyldigt till inkonsekvens, i det att detsamma ansett att hvad som i fjor var godt, i år skulle vara olämpligt. Det skulle hafva afseende derpå, att Stats-Utskottet i fjor framhöll nödvändigheten att befria sig från den kollegiala formen för behandlingen af de ärenden hvarom här är fråga, men att Stats-Utskottet nu dermot skulle hafva sagt, att man icke skulle kunna vänta någon nytta af, eller att det skulle vara nödvändigt att blifva af med den kollegiala formen. Men Stats-Utskottet har icke sagt så. Utskottet säger nemligen på sjunde sidan af sitt betänkande, att den föreslagna styrelsen för handel och näringar "i och för sig icke är af beskaffenhet att i någon betydande mån ega företräde framför Kommerskollegium". Jag kan icke uti detta yttrande finna ens en häntydning på att Utskottet icke haft den tanken, att den kollegiala formen bör öfvergifvas. Stats-Utskottet har endast på anförda skäl uttalat den åsigt, att någon gifven fördel icke skulle kunna vinnas genom den styrelse som föreslagits, och att följaktligen densamma icke vore att i väsentlig mån föredraga framför Kommerskollegium. Nu skulle den föreslagna nya styrelsen icke blifva kollegial, men Kommerskollegium är ett kollegialt embetsverk, och följaktligen säger den ärade ledamoten på stockholmsbanken, att Stats-Utskottet gått ifrån sin en gång uttalade åsigt. Det torde väl ändock icke kunna bestridas, att man mycket väl, utan att göra sig skyldig till någon motsägelse, kan uttala den åsigt, att en styrelse, som icke är kollegial, icke uppfyller det med densamma afsedda ändamål, på samma gång man säger att de ärenden, som af ett kollegium behandlas, icke är af den beskaffenhet, att de böra kollegialt handläggas. Detta tror jag vara fullt klart och böra af alla medgifvas.

För resten så finner man, enligt min åsigt, i Utskottets betänkande icke en antydning, att Utskottet icke önskat, att den kollegiala formen för behandlingen af Kommerskollegii mål måtte upphöra.

Hvad Herr Östergren i öfrigt anført, som vid detta tillfälle behöfde vederläggas, vore väl hans påstående, att, i fråga om kostnaderna, Utskottet skulle hafva gjort sig skyldigt till en missräkning. Jag får verkligen bekänna, att jag icke kunnat fatta hvad han menat dermed. Siffrorna uti Utskottets betänkande äro så fullständigt uppgifna, att hvar och en kan följa dem, och jag tror, att man utan svårighet skall finna, att Utskottets uppgifter äro fullt korrekta.

Jag tror, att jag icke vidare behöfver besvara något af hvad Herr Östergren anført, men förbehåller mig emellertid ordet, sedan jag fått höra, huruvida Herr Statsrådet och Chefen för Civildepartementet i större eller mindre mån godkännt Utskottets hemställan eller om han har någon anmärkning mot densamma, som är af beskaffenhet att behöfva bemötas.

Herr Linné: För min ringa del har jag varit af den åsigt, att Kommerskollegium icke vore så obehöfligt eller så uråldradt,

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

som man velat anse. Efter den utredning af frågan, som den förste ärade talaren på stockholmsbanken lemnat, torde jag dock kunna inskränka mig till att helt enkelt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Sedan Stats-Utskottets ordförande i någon mån bemött hvad den förste talaren anförde, vill jag med några ord yttra hvad jag kan finna nödigt i förevarande hänseende. Jag vill då först uttala den åsigt, att, efter hvad jag kunnat finna, Utskottet alltför ensidigt fasthållit vid det förslag, som framlades af 1870 års revisorer, och som går ut på, att Kommerskollegium skulle helt och hållet indragas, utan att något nytt embetsverk skulle sättas i dess ställe. Hela detta förslag åsyftar nemligen att på redan befintliga embetsverk och myndigheter fördela alla de göromål, som för närvarande af Kommerskollegium handläggas. Jag har i Medkammaren underkastat detta, af 1870 års revisorer framställda förslag en utförlig kritik och skulle äfven här göra detsamma, om jag icke fruktade, att jag dermed skulle trötta Kammaren, på samma gång som det icke kunde vara särdeles angenämt för mig att återupprepa hvad jag nyligen yttrat. Efter den utredning af frågan, som af den därför tillsatta komitén afgifvits, äfvensom efter den utredning, som jag i mitt underdåniga anförande till statsrådsprotokollet lemnat, står det emellertid fast, att, huru mycket man än tror sig kunna afsöndra från Kommerskollegium och förlägga till andra redan befintliga embetsverk, dock finnas stora grupper af mål, hvilka kräfva inrättande af särskilda myndigheter för att kunna ordentligt handläggas. Jag vill tillåta mig nämna åtskilliga af dessa stora grupper. Först och främst hafva vi patentärendena, och dessa äro af sådan beskaffenhet, att redan 1870 års revisorer ansågo en särskild byrå böra inrättas för deras handläggning. Dernäst komma bergsärendena, hvilka, så vidt jag kan finna, icke kunna öfverflyttas på något redan befintligt embetsverk. Skulle jag härutinnan misstaga mig, vore det särdeles kärt, om någon af Utskottets ledamöter ville uppgifva, till hvilket nu befintligt embetsverk dessa ärenden kunde öfverflyttas. Vidare skulle den nya styrelsen handlägga alla mål, som röra den allmänna värden om handel, industri och näringar, och jag tror icke att det för närvarande finnes något embetsverk, på hvilket denna grupp af mål lämpligen kunde öfverflyttas. På samma sätt förhåller det sig med alla de göromål, som bestå uti utfärdandet af fribref, pass och nationalitetshandlingar samt uti antecknande utaf öfvergången af eganderätten till fartyg eller utaf ombyte af befälhafvare å sådana o. s. v. Sedermera kommer hela den vidlyftiga näringsstatistiken. I det afseendet hafva 1870 års revisorer föreslagit, att befattningen med bearbetandet af denna statistik skulle öfvertagas af den nu befintliga statistiska central-byrån. Emot lämpligheten af detta förslag tillåter jag mig åberopa den fullständiga utredning af frågan i detta hänseende, som en ledamot af komitén, chefen för nämnda byrå, lemnat, och som återfinnes

uti ett vid komiténs betänkande fogadt, af honom särskildt afgifvet yttrande. Slutligen är att taga i betraktande behovet af en särskild myndighet, som verkställer den första utredningen af allt hvad som angår nya lagar och författningar inom det område, der Kommerskollegium har sin verkningskrets. Det är då alldeles klart, att Civil-departementets tjänstemannapersonal icke är afsedd att utgöra någon förberedande lagkomité i fråga om sådana ämnen. Den utredning, som härvid erfordras, måste åstadkommas af en särskild därför afsedd myndighet, och jag kan icke föreställa mig, att någon sådan vore dertill mera lämplig, än den föreslagna nya styrelsen, så vida icke Kommerskollegium bibehålles. Hvad derefter angår kostnaderna, eller den ekonomiska sidan af saken, så tror jag, att Utskottets ordförande för lätt halkat öfver de anmärkningar mot Utskottets betänkande, som den förste talaren i detta hänseende framställt. Det är, på sätt denne senare visat, ögonskenligt, att, i fall Kommerskollegium vore i full verksamhet enligt den för detsamma utfärdade instruktion, de nuvarande kostnaderna för det löpande året skulle uppgå till 89,230 kronor. Den af Kongl. Maj:t föreslagna lönestaten för den nya styrelsen skulle deremot icke komma att uppgå till högre belopp än 65,000 kronor, hvadan en besparing skulle göras af icke mindre än 24,230 kronor. Härtill kommer den indirekta besparing, som med afseende å de nya tjänstemännens framtida pensionering måste uppstå till följd deraf, att antalet af embets- och tjänstemän i den nya styrelsen blir betydligt lägre, än nuvarande antalet af Kommerskollegii embets- och tjänstemän.

Stats-Utskottet säger å sidan 6 af betänkandet, att genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition *statsverket* under en viss förutsättning skulle få vidkännas en utgift, betydligt öfverstigande de nu till Kommerskollegium utgående statsanslag. Härvid har Utskottet endast tagit i betraktande beloppet af utgående statsmedel, men alldeles icke hvad som af manufakturdiskontmedlen samt handels- och sjöfartsfondens medel, d. v. s. allmänna medel, utgår till upprätthållande af Kommerskollegium i dess nuvarande skick. Deremot har Stats-Utskottet (sid. 7) fästat synnerligt afseende vid de kostnader, som uppkomme derigenom, att den nya styrelsen skulle sättas i förbindelse med sakkunnige yrkesidkare, oafsedt dessa kostnader enligt den nådiga propositionen skulle bestridas icke af statsmedel, utan af nyss omförmälda allmänna medel. Jag tror det icke kan kallas "ställa kyrkan midt i byn", om man, då det gäller att beräknas skilnaden i kostnader mellan det gamla och det nya embetsverket, alldeles icke tager i betraktande något annat än *statsmedel*, men åter, då fråga är om de kostnader, som skulle föräntas deraf, att den nya styrelsen sattes i förbindelse med sakkunnige män, äfven tager i beräkningen medel, som icke äro statsmedel.

Vidare synes mig Stats-Utskottets ärade ordförande icke hafva tillräckligt bemött de anmärkningar, som af den förste ärade talaren framstälts derutinnan, att den blifvande indragningsstaten icke vore så betydande, som af Stats-Utskottet uppgifvits. Jag

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

tillåter mig anmärka att, enligt hvad Kongl. Maj:t, genom godkännande af mitt underdåniga anförande, redan beslutat, kommer hela förvaltningen af manufakturförlagslånefonden att med detta års utgång öfverflyttas till Statskontoret; och då skola de tjänstemän, som dermed förut tagit befattning, öfverflyttas på indragningsstat. Således, äfven om Kommerskollegium skulle fortfarande ega bestånd, uppkommer en indragningsstat för manufakturdiskontkontorets tjänstemän; och denna stat uppgår till icke mindre än 11,300 kronor.

Vidare har den förste talaren framhållit, att flere af Kommerskollegii nuvarande tjänstemän äro i den ålder, att de under alla förhållanden snart blifva berättigade att komma på indragningsstat, samt att de belopp, som af sådan anledning krävas, äro rätt betydliga. Häri instämmer jag i allo. Beträffande öfrige embets- och tjänstemän i kollegium, vill jag anmärka, att det icke torde vara skäl antaga, att män, som äro i sin bästa och lifskraftigaste ålder, och hvilka kunna, om de öfvergå till den nya styrelsen, få löner å t. ex. 6,000 kronor, skulle, endast af begär att föra ett makligt lif, nöja sig med 4,500 kronor på indragningsstat. Sådant kan visserligen låta tänka sig, men jag tror det vara föga antagligt. Under sådana förhållanden reducera sig farhågorna för en öfverdrifvet stor indragningsstat åtminstone i det närmaste. I hvarje fall vågar jag försäkra, att den indragningsstat, som kunde komma att fastställas, icke skulle öfverstiga den besparing, som åstadkommes genom inrättande af den nya styrelsen, eller 24,230 kronor. För öfrigt synes det mig också vara något orimligt, att Stats-Utskottet fordrar en utredning af kostnaderna för den ifrågasatta vixelverkan emellan sakkunnige yrkesidkare och den nya styrelsen. De nämnda personernas godtgörelse skulle icke bestå i annat än resekostnadsersättning och dagtraktamente. Man påräknar nemligen, att desse män skulle utaf nitälskan för näringarne, utan vidare ersättning lemna det biträde och medverkan som erfordras, och under sådana förhållanden tror jag, att först erfarenheten kan ådagalägga, huru stora dessa kostnader i verkligheten blifva. En utredning af sådan omfattning, som Stats-Utskottet ifrågasatt rörande hithörande förhållanden, har jag icke ansett nödig.

Jag kan icke heller för min del föreställa mig, att Riksdagen vill så fördjupa sig i administrativa detaljer, att den önskar, att för Riksdagen framläggas de instruktioner, som för de i fråga satte tjänstemännen borde utfärdas; åtminstone har något sådant hittills icke öfverensstämt med Riksdagens åsigt. Ty när en organisation kommit i fråga, har vanligen för Riksdagen icke framlagts annat än de stora hufvudsakliga dragen deraf, tillika med uppgift å de kostnader, som för den förändrade organisationens genomförande vore erforderliga, och man har ansett det helt och hållet ligga inom Kongl. Maj:ts befogenhet att sedermera gifva de närmare bestämmelser, som må finnas nödiga.

Jag tillåter mig påpeka, att jag i mitt anförande till statsrådsprotokollet

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

rådsprotokollet framhållit såsom nödvändigt, att, om den nya styrelsen kommer till stånd, den också sättes i tillfälle att yttra sig öfver lämpligaste sättet för åstadkommande af den vaxelverkan mellan näringarnes målsmän och den administrativa myndigheten, hvilken vaxelverkan anses så önskvärd. För min del har jag verkligen tänkt mig, att sambandet och vaxelverkan mellan de administrativa tjänstemännen och yrkesidkarne borde vara närmare och förtroiligare, än komiterade tyckas hafva förutsett. Då nu Stats-Utskottet vid tvänne riksdagar uttalat behofvet af mera praktiske målsmän för näringarne, än de personer, hvilka uppfostras under kollegiala former, har jag verkligen icke kunnat komma till någon bättre tanke härutinnan, än den, hvartill komiterade kommit, nemligen införande i det nya embetsverket af en del praktiske män såsom ombud för näringarne och yrkesbildningen. Detta är för öfrigt en gammal tanke här i Sverige. 1819 års komité föreslog, att vederbörande statssekreterare skulle ega utse en konselj af erfarne handlande och slöjdidkare samt andra sakkunnige män, med hvilka han kunde rådgöra för vinnande af de underrättelser och upplysningar, som han funne nödiga för beredande af de förslag och vidtagande af de åtgärder, hvilka kunde bidraga till handelns och slöjdernas lifvande. På sätt förut i dag här blifvit framhållet, har man exempel härutinnan i Würtemberg, der en sådan institution, som af komiterade och Kongl. Maj:t föreslagits, existerar och verkat mycket godt. Hvar och en, som studerat Würtembergs industriella förhållanden, måste erkänna, att detta lands industri står i hög blomstring, och att detta kan i väsentlig mån tillskrifvas den för vården om industri och näringar der stiftade institution, som benämnes "Centralstelle für Gewerbe und Handel".

Jag har den förmånen att personligen känna den intelligente chefen, eller, såsom han kallas, presidenten för denna institution. Han har med ära fört Würtembergs runor vid de senaste årens världsexpositioner och städe verksamt befrämjat utvecklingen af sitt lands näringskällor. Och välbetänkt måste det vara att låta den administrativa embetsman, som fått befordrandet från statens sida af samhällets näringslif sig anförtrödt, befrukta sig med idéer som utgå från näringsidkarne sjelfva. Ty ingen kan så väl som den, hvilken står, så att säga, midt i sjelfva näringslifvet, bedöma dess behof. Isolerad, kan den administrativa embetsmannen icke få en så klar öfverblick öfver dessa förhållanden, som den, hvilken ständigt sysselsätter sig med näringslifvet och får tillfälle att tillgodogöra sig den erfarenhet, som han derunder inhemtar.

Vidare har Stats-Utskottet icke velat lemna oanmärkt ett yttrande af mig till statsrådsprotokollet, nemligen det, att anledningar icke skulle saknas att betrakta den ifrågasatta nya styrelsen såsom en öfvergångsinstitution. Dessa ord förekomma verkligen i mitt anförande till protokollet, men de måste sättas i sammanhang med hvad som i öfrigt förekommer i samma anförande och särskildt med det yttrande, hvarmed jag inleder min

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

framställning. Jag har nemligen uttalat den åsigt, att förenkling i förvaltningen bäst och säkrast åstadkommes genom att ändra och förenkla de konstitutiva och materiela bestämmelser, som förefinnas i författningarne i allmänhet och, hvad beträffar den nu ifrågavarande institutionen, i de författningar, hvilka föranleda göromål att af Kommerskollegium handläggas; hvaremot jag ansett s. k. organisationsreformer eller förändringar i sättet för behandlingen af samma göromål icke hafva så stor betydelse. Hela historien om förenklingar och reformer i förvaltningsrätten bekräftar denna åsigt; och jag är öfvertygad att mycket kan göras i denna väg.

Denna fråga förelåg dock icke till lösning, då den Kongl. proposition, som i dag behandlas, afgafs till Riksdagen. Då gälde det endast förslag till förändrad ordning för behandling af till Kommerskollegium hörande göromål. Det är stor skillnad mellan ett provisorium och en öfvergångsinstitution. Och jag har aldrig tänkt mig den nya styrelsen såsom provisorisk, ehuruval det kan vara nödigt att vinna någon tids erfarenhet, innan definitivt kan bestämmas, huru stora kostnader den kommer att erfordra. Kongl. Maj:ts regering har emellertid gjort allvarliga försök att sätta dessa kostnader så lågt som möjligt och måhända så lågt, att någon tillökning deri kan komma att behövas; något som jag dock hoppas icke skall blifva händelsen. Jag anser derföre, att Kammaren på goda skäl kan lemna sitt bifall till den föreslagna afföningsstaten för den nya styrelsen; och förnyar jag min anhållan, att Kammaren ville godkänna den Kongl. propositionen i ämnet.

Grefve Posse: Sällan, om ens någonsin, har väl Riksdagen från Kongl. Maj:t fått emottaga en proposition, som i sig sjelf innehållit så många ovedersägliga skäl för afslag derå, som den nu föreliggande; och det är så mycket svårare för mig att kunna förstå anledningen till detta olyckliga förhållande, som denna proposition berör en fråga, hvilken i mera än 50, ja snart 60, år stått på dagordningen och varit föremål för så väl Riksdagens som Regeringens behandling, alltid med ett och samma syfte, som dock ännu är ouppnådt, eller Kommerskollegii indragning. Det förefaller, som om ett oblidt öde alltjemt skulle sväfva öfver denna fråga. Det är icke tänkbart, att icke under alla omständigheter viljan varit god, men när nu äntligen ett förslag från Kongl. Maj:t framkommer, har frågan behandlats med sådan hast, att man vore frestad att tro, det bristande tid i viss mån orsakat, att förslaget icke kommit i sådant skick, att det kan af representationen bifallas — jag förutsätter nemligen att representationen icke kommer att biträda förslaget.

Hvad som i denna proposition i första rummet väckt min uppmärksamhet erkänner jag vara den omständighet, att föredraganden i detta ärende tyckes nära nog redan från första början betraktat hvarje förändring af Kommerskollegium såsom blott en provisorisk anordning, en omständighet så mycket mera öfverraskande,

som jag erinrar mig, att den ärade Civilministern i det vid Kongl. Maj:ts till sistlidet års Riksdag afgifna proposition om statsverkets tillstånd och behof fogade statsrådsprotokoll å sidan 25 yttrat i fråga om Kommerskollegii blifvande öden: "Emellertid klagar kollegium med skäl öfver de skadliga verkningar, hvilka framkallats af det provisoriska tillstånd, hvori kollegium sig befinner;" och derefter tillagt, att detta provisoriska tillstånd måste snart få ett slut, samt ansett faran deraf så för dörren stående, att, om icke Riksdagen vidtog på den ankommande åtgärder för reformens genomförande, han ville efter slutadt riksmöte föreslå Kongl. Maj:t att taga i öfvervägande frågan om återbesättande af då lediga presidentembetet i kollegium. Att få ett slut på detta provisoriska tillstånd ansåg föredraganden således *då* vara af synnerlig vikt. Uti Kongl. Maj:ts till denna Riksdag aflättna proposition om indragning af nämnda embetsverk yttrar deremot den ärade Civilministern, bland annat: "då således en definitiv organisation af styrelsen nu icke läser böra ifrågakomma" etc., och uttalar således bestämdt, att det endast är en öfvergångsinstitution, som afses med den föreslagna styrelsen. Han sade visserligen nyss, att detta yttrande icke finge citeras eller tolkas utan att sättas i sammanhang med de ord, som innehållas i inledningen till detta hans anförande, i hvilken händelse det ock skulle blifva alldeles klart, att det citerade yttrandet icke innebure hvad orden tycktes antyda. För min del vill jag dock säga, att detta yttrande — jag må ställa det i förbindelse med hvilka andra ord i den Kongl. propositionen som helst — ändock icke för mig kan erhalla en sådan betydelse, att derigenom skulle kunna åstadkommas en ändring i det intryck, jag erhållit, af detta yttrande, ty det samma är så tydligt, att det icke *kan* missförstås.

Vidare har den ärade Civilministern förklarat stor skilnad vara mellan ett provisoriskt tillstånd hos Kommerskollegium och en öfvergångsinstitution, en förklaring, som jag måste erkänna mig icke kunna rätt förstå, ty i ena som andra fallet förefinnes ett provisoriskt tillstånd, hvilken förklaring man än må gifva åt de olika uttrycken; och jag är fullt öfvertygad, att nu ifrågasatta styrelse, om den komme till stånd, skall lida under ett provisoriskt tillstånd alldeles såsom det nuvarande provisoriska Kommerskollegium, huru ändamålsenligt organiserad i öfrigt denna styrelse än må anses blifva.

Redan den omständighet, att med förslaget afses åstadkommandet af ett provisorium, är för mig tillräcklig anledning att yrka afslag å den Kongl. propositionen. Den innehåller i sig emellertid, såsom jag nyss sade, flera skäl, som tala för ett sådant afslag, och jag vill nu litet närmare beröra dem.

Sedan den ärade Civilministern i sitt förut berörda anförande yttrat, att en hel del af Kommerskollegii göromål — nemligen förvaltningen af manufakturförslagslånefonden, ärenden angående navigationsskolorna och sjömanshusen samt de besvär, hvilka, enligt gällande stadga angående inrättandet af en pensionsanstalt för befälhafvare, styrmän och annat sjöfolk å svenska till utrikes

Ang. Kom-
merskollegii
indragning
(Forts.)

fart använda segel- och ångfartyg samt för maskinister och eldare å sistnämnda slags fartyg, anföras öfver vederbörandes beslut i fråga om rättighet till och villkoren för pensions åtnjutande — skulle, efter hvad redan utredt blifvit, kunna från Kommerskollegium öfverflyttas på andra nu befintliga myndigheter, säger han likväl, att enahanda förhållande *sannolikt* torde vara med en del andra ärenden. I samma ögonblick som den ärade Civilministern framlägger förslag om inrättandet af ifrågavarande nya embetsverk, eller den så kallade styrelsen, har han således icke klart för sig, hvilka ärenden denna styrelse skulle komma att handlägga, eller huru vidsträckt omfånget af dess verksamhet skulle blifva. Vid fråga om inrättandet af en ny styrelse torde emellertid det vara ett af de viktigaste momenten, att man vet, hvad denna styrelse skall få att göra. Den ärade Civilministern förutsätter, såsom sagdt är, att flera andra ärenden, än nyssnämnda, skulle framdeles kunna skiljas från den nya styrelsen och har ansett, att denna, sedan den kommit i ordning och hunnit få en öfverblick öfver ärendenas mängd och beskaffenhet, lättast torde kunna afgöra, hvilka ärenden borde från styrelsen öfverflyttas till annat embetsverk.

Bland dylika ärenden fäster jag mig i första rummet vid konsulsärendena. Såsom Herrarne torde erinra sig, äro i denna punkt den ärade Civilministern och de för utredning af frågan om Kommerskollegii indragning tillsatte komiterade af olika åsigter. Komiterade hafva nemligen ansett och en af dem har här sökt bevisa, att det är omöjligt att skilja konsulsärendena från Kommerskollegium och öfverflytta dem till Utrikes-departementet. Den ärade Civilministern deremot medgifver, att sådan åtgärd kan vidtagas med åtminstone *en del* af dessa ärenden, ett medgifvande, för hvilket jag är särdeles förbunden, enär det öfverensstämmer med min uppfattning, att icke blott en del af, utan alla konsulsärenden, som nu handläggas af Kommerskollegium, kunna till Utrikes-departementet öfverflyttas, hvilken åtgärd för öfrigt, enligt min tanke, skulle vara särdeles lycklig både för staten och nämnda departement. Den stora massan af folket skulle nemligen derigenom få tillfälle öfvertyga sig, att detta departement verkligen har något af praktiskt värde och vigt att göra, och en välvilligare stämning emot detsamma skulle då inträda. Jag tror ock, att Utrikes-departementet då skulle bättre verka i landets intresse, än det nu gör genom utöfningsen af sin uteslutande diplomatiska befattnings, af hvilken sällan synes något resultat.

Vidare medgifver den ärade Civilministern, att förvaltningen af manufaktur-, tull- och konfiskations- samt Eskilstuna fristadsmedel jemte anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare kan af Statskontoret öfvertagas. Detta är således ytterligare en grupp af ärenden, som den ärade Civilministern förmenat kunna tagas ifrån den tilltänkta styrelsen.

Slutligen antyder den ärade Civilministern, att det förslag, som afgifvits af den komité, som haft i uppdrag att ordna den tekniska undervisningen, ännu ej kommit till grundlagsenlig be-

handling. Detta betyder här, att det ännu ej kan afgöras, hvarest öfverstyrelsen för denna tekniska undervisning skall förläggas. Det är således ett sväfvande förhållande, som ännu ej är utreddt.

Beträffande det föreslagna sättet för den nya styrelsens ordnande, så är det tydligt och klart, att om en ny styrelse skall ordnas, så böra statsmakterna först och främst hafva klart för sig, hvad denna styrelse skall hafva att uträtta; eljest vore det väl för tidigt och, snart sagdt, lättsinnigt, om representationen på så lösa grunder, som de nu framställda, anslog medel att organisera en styrelse och lemnade ur sina händer att bestämma sättet, hvarpå denna styrelse skulle ordnas. Det kan åtminstone tänkas, att icke blott de ärenden, som den ärade Civilministern antydt, utöfver dem som komiterade föreslagit, utan äfven andra kunna öfverflyttas från den nya styrelsen, om det nemligen visar sig nödvändigt, att denna styrelse kommer till stånd. Det finnes t. ex. en grupp af ärenden, nemligen de som röra näringsstatistiken, om hvilka man med all möjlig tillförlitlighet påstått, att de omöjliga kunna öfverflyttas till Statistiska centralbyrån. Man har visserligen här i tryckta handlingar åberopat en del skäl, som, om jag så får säga, äro mera teoretiska, än de motskäl, man hört uppgifvas i Kamrarna. I propositionen och betänkandet säges, att det är nödvändigt, att statistiska uppgifter meddelas af dem, hvilka hafva sig anförtrodd behandlingen af de näringsgrenar, hvilka de statistiska redogörelserna afse. Detta är ett skäl, som jag icke helt och hållet vill bestrida; men man har under diskussionen här, och i synnerhet i Första Kammaren, såsom hufvudsakligt skäl åberopat, att chefen för Statistiska centralbyrån förklarar, att det icke går för sig att på samma byrå öfverflytta det nämnda statistiska arbetet. Jag ber att i någon mån få beriktiga detta. Chefen för Statistiska centralbyrån har, pag. 84, sagt:

“Bland villkoren för det ifrågavarande statistiska arbetets öfverflyttande på Statistiska centralbyrån anser jag mig alltså berättigad och förpligtad att framhålla:

1:o sådana förfoganden, hvarigenom byrån tillförsäkras möjligheten att skyndsamt erhålla de statistiska primäruppgifterna och alla de upplysningar, som af dessas granskning påkallas;

2:o anställandet i sekreterarens lönegrad af 2 nya embetsmän, af hvilka kunde fordras tillräckliga praktiska insigter, hos den ene inom sjöfarts- och handelsområdet, hos den andre inom den industriella produktionens område;

3:o nödig lokal för arbetet och hvad dertill erfordras (inredning, möbler, arkiv);

4:o medel att ersätta de arbetsbiträden, som erfarenheten kan komma att visa behöfliga;

5:o medel att bekosta offentliggörande till det belopp, som berättelsernas omfång kan komma att kräfvä.“

Han har således aldeles icke sagt, att det är omöjligt, utan att det är möjligt, om man uppfyller de vilkor, han afser för ändamålet nödiga. Dessa vilkor äro ganska anspråkslösa. Det förefaller mig, som om det vore redigare och bättre, att de statistiska

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

arbetena fullgjordes af en så väl känd institution som Statistiska centralbyrån, i stället för af den nya styrelsen eller Kommerskollegium, med hvars statistiska uppgifter uti ifrågavarande hänseende man icke alltid haft skäl att vara belåten.

En ärad talare på stockholmsbänken yttrade, med afseende på ett annat ärende, som borde kunna öfverflyttas från Kommerskollegium: hvartill tjenar det att plocka bort några små grupper af ärenden, då en styrelse ändå måste finnas? Detta är ett mycket enkelt sätt, att först proklamera styrelsens nödvändighet och, sedan man fått den, säga, att det är nödvändigt att den får behålla så många göromål, att den har något att göra. till och med sådana, som man medgifver kunna öfverflyttas till andra embetsverk. Detta är i sanning ett godt sätt att gå till väga, för att nå målet, eller en ny styrelse, men huruvida det skall bestå profvet vid en pröfning, från Riksdagens sida, af hvad som i den delen är af behovet påkalladt, det blir en annan fråga.

Jag ber att få återgå till en del af frågan, som visserligen redan förut blifvit behandlad, men angående hvilken jag vill göra ett beriktigande. Jag menar Utskottets beräkning af kostnaderna. Både den ärade Civilministern och en representant på stockholmsbänken hafva nemligen sagt, att dessa blifvit af Utskottet orätt uppgifna. Ja, de hafva rätt i ett fall, emedan Utskottet upptagit staten, icke såsom den befinner sig i ordinarie skick, utan ökad med den såsom dyrtidstillägg åt tjänstemännen anvisade summan. Men om man tager bort denna, hvilken belöper sig till 10,040 kronor, lyster det mig att se, huru ofvanbemälda Herrars kalkyler skola komma att taga ut.

Vidare säger Herr Statsrådet och Chefen för Civil-departementet på sidan 22 i den Kongl. propositionen följande: "Om, såsom mig synes önskvärdt, den åsyftade förbindelsen mellan det nya embetsverket och korporationen göres så nära och så stark som möjligt, ända derhän, att korporationen kommer att bilda en verklig integrerande del af embetsverket och icke blott ett löst bihang till detsamma" — — —. Detta är i sanning en lyckligt funnen tanke hos den ärade Civilministern. Den står dock i viss mån i strid med hvad komiterade i det hänseendet föreslagit, emedan den ärade Civilministern går längre än desse. Han vill nemligen, att de yrkesmän, som skulle utgöra en integrerande del af det nya embetsverket, skola med sin sakkännedom vid äredenas utredning utöfva ett välgörande och behöfligt inflytande på dem af det nya verkets embetsmän, som skulle få de rent formela göromålen sig anförtrodda. Men vid detta erkännande stannar han och förer ej in yrkesmännen uti styrelsen, utan anser för tillfället nog, om man principiellt erkänner, att en sådan korporation böra finnas till styrelsens förfogande. Enligt mitt förmenande är det ett olyckligt förhållande, att man i detta afseende ej kommit till något mera positivt. Jag anser det nemligen tänkbart, att, om styrelsens sammansättning blefve sådan, att styrelsen blefve tillbörligt understödd af yrkesmän, så att det vore möjligt att frändensamma vänta på sakkännedom grundade utredningar uti nä-

ringarne rörande frågor, då skulle den ifrågasatta förändringen möjligen kunna af Riksdagen godkännas; hvaremot detta svårigen kan komma att ske med den af Kongl. Maj:t föreslagna sammansättningen.

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Om nu alla dessa anmärkingar anses vara obefogade — och det är möjligt att många tycka det — återstår dock en annan, som jag nu ber att få göra, och det genom denna fråga: Hvar tror man verkligen att man inom detta land skall kunna uppleta en person, så kvalificerad, att han kan bestrida den föreslagna viktiga generaldirektörstjensten. Denne person har allena beslutanderätt i alla till styrelsen hörande frågor; och vi skola se efter hvarom allt han skall besluta. Det är ej småsaker, mine Herrar! Enligt komiterades förslag skulle under hans beslutanderätt höra: alla ärenden rörande konsulatväsendet, utrikes handeln och sjöfarten, ersättningar för sjömäns eller andra svenska undersåtars underhåll i eller hemförskaffande från främmande land, utvandrare-agenter, smittosamma sjukdomar samt berättelsen om utrikes handeln och sjöfarten; frågor rörande inrikes handeln och sjöfarten, fabriker, handverk och slöjder, förlagslån, marknader, taxor samt berättelserna om inrikes handeln och sjöfarten och om fabriker och manufakturver; ärenden, som angå bergshandteringen, patenter och den tekniska undervisningen, samt berättelsen om bergshandteringen. Om allt detta skall generaldirektören ensam besluta; och jag tror ej, att det finnes mången person, som verkligen eger *sakkännedom* i dessa olika grenar af både vetande och näringslif. Ja, det förefaller mig verkligen, som om denna befattning likasom presidentplatsen i Kommerskollegium skulle blifva obesatt, ty det blir sannerligen icke lätt att få någon, som vågar taga emot ett sådant uppdrag.

Jag skall icke längre uppehålla Herrarnes tid, utan slutar med att uttala den öfvertygelsen, att den ärade Civil-Ministern med redligt nit sökt att utreda denna fråga, såsom hans "*domarsamvete*" bjudit; men jag är för min del förvissad, det han icke lyckats framställa ett förslag, som är antagligt, äfven om utredningen måste erkännas mycket fullständig, och jag får förklara, att mitt samvete bjuder mig yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Då jag förra året uppträdde i denna fråga, uttalade jag tvifvel, huruvida Kommerskollegii indragning skulle leda till någon besparing för statsverket, och jag stödde mitt tvifvelsmål på förhållandet vid Krigskollegii indragning, och ombildning till en Arméförvaltning, hvilken åtgärd icke föranledde besparing, utan tvärtom förorsakade ökade utgifter för statsverket. Men jag hade verkligen icke föreställt mig, att jag i mina farhågor skulle blifva till den grad besannad, som det nu visar sig, då, jemlikt Stats-Utskottets uppgift, Kommerskollegii indragning skulle föranleda en ökad utgift för statsverket af icke mindre än 33,160 kronor. Å andra sidan hafva komiterade uppgifvit, att kollegii indragning och ersättande med den af komiterade före-

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

slagna styrelsen för handeln och näringarne skulle leda till en besparing i statsutgift af 24,230 kronor. Här föreligger således en motsägelse och en difference mellan de båda beräkningarne på öfver 57,000 kronor. Stats-Utskottets ordförande har visserligen försökt förklara förhållandet genom sitt påstående, att komiterade räknat miste, derigenom att de i sina beräkningar äfven upptagit det för Kommerskollegii tjänstemän beviljade dyrtids-tillägg, men detta synes mig Stats-Utskottet också hafva gjort, ty på sidan 5 i betänkandet säger Utskottet: "till förenämnda belopp, 49,000 kronor, bör emellertid ytterligare läggas det af Riksdagen för innevarande år å extra stat anvisade, till dyrtids-tillägg åt Kommerskollegii med statsmedel aflönade embets- och tjänstemän afsedda belopp, 10,040 kronor; och utgör alltså den verkliga, af statsmedel utgående kostnaden för ifrågavarande embetsverk för detta år 59,040 kronor". Stats-Utskottet har således, icke annat jag kan finna, helt och hållet godkänt komiterades klandrade beräkning, men jag skall det oakadt gå dess ordförande så till vida till mötes, att jag från den af komiterade angifna besparingen afdrager äfven dyrtidstillägget, 10,040 kronor, och då kommer man till det resultat, att i stället för en ökad utgift af 33,160 kronor, såsom här påståtts, reformen i sjelfva verket skulle föranleda en besparing af 14,190 kronor. Utskottets ordförande yttrade i sitt första anförande, att saken vore alldeles klar och att han icke ansåg sig behöfva vidare utreda den. Äfven jag anser "saken klar", men i motsatt riktning till den han antog. Ty hvar och en, som genomläser komiterades betänkande, skall finna att den besparing, som der beräknas, verkligen är grundad på uppgifna och detaljerade siffror, och till dess annorlunda bevisas, måste åtminstone jag för min del hysa större tillit till komiténs, af Herr Civilministern vitsordade sifferuppgifter, än till Stats-Utskottets på ett så lättvindigt sätt hopkomna beräkning.

Jag skall emellertid icke längre uppehålla mig vid denna sak, utan öfvergår till en annan. Stats-Utskottet har fäst en viss vikt vid det uttalande i ämnet, 1870 års statsrevisorer gjorde. Utskottet säger derom, att det var "*ett ganska utförligt förslag*", revisorerne framstälde. Det upptager likväl blott två tryckta sidor, då deremot komiterades betänkande innehåller 90 sidor, hvarom dock Utskottet säger, att detta icke innehåller någon tillfredsställande utredning. Skilnaden måste då vara i kvalitativt icke i kvantitativt afseende, ty uti senare fallet ligga herrar komiterade obestriddigen öfver. Jag vill då tillse, huru det förhåller sig med förslaget i kvalitativt afseende. Jag antager att Riksdagen i allmänhet till statsrevisorer företrädesvis utser kloka, förståndiga och vid siffergranskning vana personer, men jag måste anse det såsom en ren tillfällighet, om några egentliga statsmän förekomma inom statsrevisionen. 1870 fans det emellertid icke mindre än tvänne blifvande statsmän bland statsrevisionens ledamöter — jag antager nemligen att till Konungens rådgifvare utses statsmän —; och identiteten mellan tvänne af 1870 års revisorer och den nu varande finansministern och den nu varande

sjö-ministern torde icke behöfva vidare konstateras. Det betecknande i saken är emellertid, att båda dessa Konungens rådgifvare utan reservation tillstyrkt den Kongl. propositionen angående Kommerskollegii ersättande med en styrelse för handeln och näringarne, och sålunda frånträdt de åsigt, som de i egenskap af revisorer år 1870 uttalade, hvaraf synes, att man såsom Konungens rådgifvare kan efter sakens utredning komma till helt andra åsigt, än man såsom Riksdagens revisor omfattat.

Jag vill nu blott upptaga några få punkter af revisorenes yttranden i frågan. De säga: "De berättelser, hvilka det åligger kollegiet att årligen afgifva och hvartill i dess kammarkontor eller, såsom det förr kallades, statistiska kontor, nödiga materialier uppsamlas, utgöra endast en sammanställning af statistiska uppgifter och synas med skäl numera böra räknas till arbetsområdet för Statistiska centralbyrån, hvilken väl också torde vara i tillfälle att, utan annan tillökning i arbetskrafter, än anställandet af en ytterligare aktuarie med vanlig lön af 2,500 R:dr, dessa göromål på ett ändamålet främjande sätt bestrida". Se vi nu efter hvad chefen för Statistiska centralbyrån i sitt utlåtande yttrar, så låter detta i sanning helt annorlunda. Stats-Utskottets ordförande förmenade visserligen, att detta berörde endast "teoretiska skäl", men för mig synas skälen vara ganska praktiska, ty de tala om icke obetydliga utgifter. Chefen för Statistiska centralbyrån yttrar sig sålunda: "Bland villkoren för det ifrågavarande statistiska arbetets öfverflyttande på Statistiska centralbyrån anser jag mig alltså berättigad och förpligtad att framhålla:

1:o sådana förfoganden, hvarigenom byrån tillförsäkras möjligheten att skyndsamt erhålla de statistiska primäruppgifterna och alla de upplysningar, som af dessas granskning påkallas;

2:o anställandet i sekreterarens lönegrad af 2 nya embetsmän, af hvilka kunde fordras tillräckliga praktiska insigt, hos den ene inom sjöfarts- och handelsområdet, hos den andre inom den industriella produktionens område;

3:o nödig lokal för arbetet och hvad dertill erfordras (inredning, möbler, arkiv);

4:o medel att ersätta de arbetsbiträden, som erfarenheten kan komma att visa behöfliga;

5:o medel att bekosta offentliggörande till det belopp, som berättelsernas omfång kan komma att kräfva;" hvartill komme nödvändigheten att, "för en del af året engagera en stab af endast korrekturläsare". Detta, mine Herrar, anser jag vara fullt praktiska skäl, ty det är fråga om penningar, penningar och penningar.

Vidare hafva 1870 års revisorer förmenat, att åtskilliga ärenden, som nu tillhöra Kommerskollegii behandling, skulle kunna förläggas under Utrikes-departementet. De säga nemligen: "Likaså torde de cirkulär och kungörelser, som angående fyrrar, smittosamma sjukdomar m. m. af kollegiet med anledning af konsulernes rapporter utfärdas, kunna från nämnda departement, möjligen i vissa fall efter Sundhetskollégii hörande, utställas, helst den kollegiala formen för dylika ärendens behandling icke torde vara

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

behöflig“. Jag undrar, mine Herrar, om det är lämpligt att Utrikes-departementet, som utgör den plantskola, der våra blifvande „Oxenstjerner“ skola uppdragas och der vår diplomatis finaste doft skall utdestilleras, handlägger ärenden om införandet af råa, obarkade hudar eller om af sjukdom angripen nötboskap, med mera. Det är visserligen föreslaget, att Utrikes-departementet „möjligen i vissa fall“ skulle få Sundhetskollégium till hjälp, men måhända vore det till och med behöfligt, att departementet för dessa fall finge förstärkning äfven från Veterinär-institutet. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på den våda, som kan förorsakas, när frågan gäller att utestänga någon smittosam sjukdom för människor eller djur. Det duger icke då att skrifu och skrifu, för att inhemta andra myndigheters tankar, utan det kräver ögonblickliga beslut, ty eljest kunna oberäkneliga faror uppkomma. Jag är sjelf landtbrukare, och eu stor del af representanterne inom denna Kammare likaså; jag hemställer till dem, om genom en sådan, minst sagdt besynnerlig anordning, som den ifrågasatta, en boskapspest skulle införas i landet, huruvida det icke bör medgifvas, att kostnaderna mångdubbladt uppväga de besparingar, som genom ett sådant arrangement skulle uppkomma. Jag går derföre icke så långt som den landtbrukare, hvilken, då koleran och boskapspesten samtidigt hotade landet, förklarade, att han för sin enskilda del vore mera rädd för boskapspesten än för koleran; men jag tror, att frågan om utestängandet af boskapspest från landet för landtbruket är af väsendtlig betydelse.

Hela det här revisorerne förslag, hvarvid Stats-Utskottet lagt så mycken vikt, befinnes, om man uppmärksamt genomläser detsamma, innehålla så konstiga åsigtter, att vi icke deraf böra låta oss förledas tro, att handläggningen af de ifrågavarande gromålen skulle kunna helt enkelt kastas öfver på de förut befintliga departementen: och om det ock må vara „utförligt“, så anser jag det derföre ej vara *utförbart*. För mig synes klart, att ett kollégium eller embetsverk, der under de senaste tio åren utlåtandenas antal stigit med 37,9 procent och de handlagda ärendena med 90 procent, icke handlost får kastas öfver på de förut varande departementen. Stats-Utskottets ordförande har yttrat betänkligheter, hvilka jag äfven i viss mån förut delat, nemligen huru det skulle blifva möjligt att finna någon chef med tillräckligt vidtomfattande kunskaper för det ifrågasatta nya embetsverkets ledning; men då jag funnit, att de flera komitéer, som behandlat frågan, tillstyrkt inrättandet af en sådan plats och Kongl. Maj:t icke hyst några betänkligheter dervid, så hafva äfven mina tvifvelsmål fallit, helst jag anser det närvarande tillståndet *ohållbart*. Ett embetsverk för handel och näringar, som icke *kan* undvaras, får icke dömas till sotted, och då det nu föreligger ett förslag till embetsverkets ombildande i den af Riksdagen sjelf antydda riktning, samt Stats-Utskottets motivering för afslag synes mig ytterst svagt, får jag vördsamt yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Statsrådet Bergström: Sedan Stats-Utskottets ärade Ordförande haft ordet andra gången, anhåller jag att något närmare få bemöta hvad han yttrat, dervid jag kommer att göra en liten efterskörd både i fråga om hans skäl och af honom gjorda citat.

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Till en början antydde han, att tillräcklig tid för frågans utredning icke skulle hafva varit Kongl. Maj:ts regering lemnad. Denna antydan drabbar väl i första rummet mig, såsom föredragande i detta ärende inför Kongl. Maj:t. Jag vill då fästa uppmärksamhet på, att komiterades betänkande inkom tryckt den 13 Januari, om jag icke missminner mig, och Kongl. Maj:ts proposition är aflåten först den 2 Mars 1875. Jag vågar antaga, att den departementschef, som handlägger ärenden af denna beskaffenhet, är så pass förtrogen med dem, att denna tid kan anses fullt tillräcklig för åstadkommande af en utredning. Huruvida en sådan i förevarande fall blifvit åstadkommen, är en annan sak; men jag tror icke man kan påstå, att tiden varit för kort; ty om hvarje departementschef skulle påfordra en så lång tid som från den 13 Januari till den 2 Mars för hvarje likartadt ärende, så blefve i sanning icke många frågor lösta. Frågan har verkligen sysselsatt mig från det jag hade äran att öfvertaga civil-portföljen; ty, såsom Stats-Utskottets ärade Ordförande vid ett annat tillfälle här erinrat, har jag redan första året jag såsom representant deltog i denna Kammars öfverläggningar uttalat den åsigt, att Kommerskollegium kunde indragas, och denna åsigt har jag egentligen icke frångått alltsedan jag började sysselsätta mig med frågan. Jag tror således icke, att man kan eller bör säga, att den tid regeringen använt på behandlingen af frågan varit för kort. Riksdagen hade uttryckligen påkallat en framställning i ämnet från regeringen till nu pågående riksmöte, och om Riksdagen sjelf skulle få någon tid öfrigt för behandlingen af detsamma, så borde ju Kongl. Maj:ts proposition i frågan icke komma för sent. Regeringen påskyndade dertill också så mycket som möjligt den Kongl. propositionen, och denna aflemnades, som sagdt, den 2 nästlidne Mars till Riksdagen.

Stats-Utskottets ärade Ordförande kunde vidare icke fatta skilnaden mellan en öfvergångsinstitution och ett provisorium; men den skilnaden är, tror jag för min del, med någon god vilja lätt insedd. Jag vågar påstå, att Kommerskollegium, som icke vet om det skall fortfara eller upphöra, befinner sig uti ett provisoriskt upplösningstillstånd, men att den nya styrelsen deremot ingalunda är någonting provisoriskt, om man ock kan tänka sig möjligheten deraf, att den bildar ett öfvergångsstadium till en annan framtida förvaltningsform.

Stats-Utskottets ärade Ordförande citerade mitt yttrande till statsrådsprotokollet den 9 Januari 1874 rörande regleringen af utgifterna under sjetta hufvudtiteln så, som skulle jag hafva förklarar, att jag skulle föreslå Kongl. Maj:t tillsättandet af en president i Kommerskollegium; men mina ord föllo verbaliter sålunda: "i sammanhang dermed torde frågan om återbesättande af det för

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

närvarande lediga presidentsemetet i kollegium jemväl böra förekomma". Härmed är icke sagdt annat, än att jag ämnade till Kongl. Maj:ts öfvervägande framlägga frågan, men alldeles icke att jag ämnade föreslå tillsättandet af en president.

Stats-Utskottets ärade Ordförande har vidare påstått, att regeringen icke haft klart för sig hvilka ärenden som skulle skiljas från Kommerskollegium och öfverflyttas till redan befintliga embetsverk, utan att öfvergå till den nya styrelsen; men jag förklarar, att jag för min del haft den saken mycket klar. Alla de ärenden, hvilka i Stats-Utskottets betänkande omförmälas, nemligen förvaltningen af manufakturöfverflyttningens, behandlingen af göromål rörande spelkortstämplingen, värden om sjömanshusen, förvaltningen af navigationsskolorna, samt besvär i frågor om sjömäns pensionering, anser jag obetingadt kunna öfvergå till andra redan befintliga embetsverk. Stats-Utskottet har dessutom glömt ett slag af ärenden, angående hvilket jag äfven bestämdt uttalat mig, nemligen vesterhafsnäsket. Detta har jag ansett kunna utan svårighet öfverflyttas till Civil-departementet. De få ärenden, om hvilka jag i berörda afseende hyst någon tvekan, äro icke af den väsendtliga art, att de kunna på den nya styrelsens organisation inverka. Orsaken hvarför jag icke föreslagit dessa ärendens definitiva öfverflyttande till ett annat embetsverk, nemligen till Statskontoret, har varit den, att detta embetsverk icke yttrat sig eller kunnat yttra sig derom. Dessa ärenden afse förvaltningen af manufaktur-, tull- och fiskations- samt Eskilstuna fristadsmedel jemte anslaget till reseunderstöd åt fabriks- och handtverksarbetare äfvensom anslaget till reseunderstöd åt lämpliga personer, som önska att i främmande länder förvärfva sig ökad insigt och skicklighet i hvad till bergshandteringen hör. Jag ansåg nemligen icke lämpligt att yttra mig i detta afseende, innan det embetsverk, till hvilket nämnda ärenden skulle öfverflyttas, bestämdt förklarat sig i fråga om lämpligheten att vidtaga en sådan åtgärd.

Hvad angår de ärenden, som förmenats kunna öfverflyttas till Utrikes-departementet, nemligen ärenden rörande konsulatväsendet, så har jag alldeles icke medgifvit, att de skulle kunna dit öfverflyttas, utan mina ord lyda sålunda: "deraf lär följa, att den nya styrelsen, om den kommer till stånd, äfven bör hufvudsakligen öfvertaga den befattning, Kommerskollegium hittills haft och ännu har med konsulsärenden; äfven om någon del af dessa böra framdeles öfverflyttas till den i Utrikes-departementet befintliga handels- och konsulatafdelning." Härmed är icke sagdt, att jag ansåg att detta borde ske, men jag hade en anledning till detta yttrande derutinnan, att det finnes personer, hvilka anse att nu nämnda ärenden kunna öfverflyttas till Utrikes-departementet. Men — jag upprepar det än en gång — dessa ord innefatta icke något medgifvande å min sida, att ifrågavarande ärenden kunna eller böra öfverflyttas till Utrikes-departementet, och detta departement behöfver sannerligen icke en sådan öfverflyttning för att erkännas göra sitt land högst väsendtliga tjänster.

Stats-Utskottets ärade Ordförande citerade sedermera åtskil-

liga yttranden af chefen för Statistiska centralbyrån, gående ut derpå, att under vissa vilkor näringsstatistiken kunde öfverflyttas till samma byrå. Chefen för Statistiska centralbyrån är en alltför upplyst man för att påstå, att det för detta embetsverk skulle vara absolut omöjligt att öfvertaga bearbetandet af näringsstatistiken, men han har dock med oförtydbara ord sagt, att detta öfvertagande icke vore lämpligt, utan att det vore bättre att ifrågasvara slags ärenden fortfarande finge af Kommerskollegium handläggas eller ock öfvertagas af den nya styrelsen; hvad han sagt innebär endast ett uttalande af hvad han för sin del i frågan ansett lämpligt och nyttigt eller icke lämpligt och nyttigt, men någon bestämd förklaring i den af Stats-Utskottets Ordförande antydda riktningen har han icke lemnat, och så oförståndig har han icke heller kunnat vara.

Stats-Utskottets ärade Ordförande fästade derefter uppmärksamheten dervid, att den förste talaren i ämnet och jag vid den jämförelse vi anställt mellan de olika kostnader, hvilka Kommerskollegium innevarande år betingar, och dem som för den nya styrelsen skulle erfordras, obehörigt skulle hafva tagit i beräkning dyrtidstillägget åt Kommerskollegium. Men denna anmärkning eger ingen giltighet; det gäller nemligen här endast, huruvida de åt den nya styrelsens embets- och tjänstemän föreslagna löner äro i jämförelse med lönerna inom andra, med samma styrelse likartade embetsverk för högt tilltagna eller ej. Såsom ett bevis på att det senare icke är förhållandet, anser jag mig endast behöfva åberopa, att lönerna för byråcheferne i den nya styrelsen äro föreslagna till samma belopp, 5,500 kronor, som Riksdagen fastställt för byråcheferne inom stats-departementen, och för byråsekreterarne till samma belopp, som är bestämdt för kanslissekreterarne i nämnda departement, det vill säga till 4,200 kronor. För öfrigt hoppas jag att Riksdagen skall vara så storsinnad, att den, om den genom sitt beslut föranleder dertill att Kommerskollegium skall såsom embetsverk fortfara, icke skall låta dess embets- och tjänstemän blifva i saknad af det dyrtidstillägg, hvaraf andra embets- och tjänstemän pröfvats vara i behof, och denna min förhoppning blifver fullkomlig förvissning vid betraktande af Stats-Utskottets förslag i mom. d) af detta betänkande, i hvilket Utskottet förunnat äfven nu i fråga varande tjänstemän dyrtidstillägg. Jag tror således, att den utaf den förste talaren och mig uppgjorda jämförelsen är fullkomligt riktig.

Stats-Utskottets ärade Ordförande förklarade vidare, att jag haft en mycket vacker och riktig tanke, då jag ansett, det sakkunnige yrkesidkare borde utgöra en integrerande del af den nya styrelsen. Yttrandet fagnade mig, och jag är tacksam för det smickrande erkännandet; men skulle icke Stats-Utskottets ärade Ordförande äfven kunna tilltro den, som haft en riktig tanke, förmoda att jemväl föreslå åtgärder, ledande till dess realisation? Af förut utaf mig anförda skäl ansåg jag det emellertid alldeles icke nödvändigt att i den Kongl. propositionen framställa grunddragen för det sätt, på hvilket jag tänkt mig denna vevselverkan

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

mellan näringsidkarne och de administrativa tjänstemännen inom det nya embetsverket.

Slutligen frågade Stats-Utskottets ärade Ordförande, hvar man skulle finna den man, hvilken såsom chef skulle kunna uträtta allt, hvad åt honom komme att anförtros. Jag för min del tänker bättre om vårt lands invånares intelligens. Derföre kan jag ej antaga, att icke bland dem skulle finnas män, vuxne ett sådant uppdrag, då det funnits dylika i Würtemberg. Jag är förvissad, att det skulle kunna finnas en sådan man. Ärendena i det nya embetsverket skulle visserligen blifva många, men dock icke så många och olikartade, som de, hvilka höra till vissa af statsdepartementen. Jag tror således icke heller, att detta skäl är af någon betydelse.

På nu anförda grunder förnyar jag mitt yrkande om bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena Björnstjerna: Då en vigtig fråga samtidigt i båda Kamrarne förekommer till behandling, är det naturligtvis omöjligt för regeringens ledamöter att följa diskussionen på båda ställena. Jag har således i dag haft föga tillfälle att åhöra öfverläggningen i denna Kammare rörande den nu förevarande frågan; men jag har dock fått höra ett anförande af Stats-Utskottets ärade Ordförande, hvilket jag ber att med några ord få besvara.

Ordföranden i Stats-Utskottet yttrade, om jag minnes rätt, att det enligt hans mening vore ganska lätt och äfven nödvändigt att öfverflytta *alla* konsulatsgöromålen från Kommerskollegium till Utrikes-departementet och tillade, att Utrikes-departementet sålunda skulle komma att verka vida bättre än det nu gjorde med endast sina diplomatiska befattningar. Jag ber med anledning häraf att få fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att Utrikes-departementet redan nu har ganska många och vigtiga konsulatärenden att handlägga; jag kan försäkra, att knappast någon dag förgår utan en ganska vidlyftig korrespondens mellan i fråga varande departement och vederbörande konsuler. Det är nemligen bekant, icke blott att de sist nämnde tjänstemännen lyda direkte under Utrikes-departementet, utan äfven att de utnämnas af detta departement och dit inrapportera allt som rör de båda rikena Sverige och Norge, allt som gäller våra utrikes vistande landsmän, vår handels och vår sjöfarts intressen i utlandets hamnar eller på utländska orter i allmänhet. Skrifvelser angående dylika angelägenheter ankomma till Utrikes-departementet antingen direkte genom konsulerne eller genom de särskilda beskickningarne. Det är t. ex. mycket vanligt, att, om något fartyg eller någon af Kongl. Maj:ts undersåter i främmande land anser sig på något sätt der hafva lidit orätt, skrifvelser derom afsändas direkte från konsulerne till Utrikes-departementet. Utrikes-departementet är således för närvarande ingalunda inskränkt till endast så kallade diplomatiska åtgärder, så vida man nemligen till dem icke vill räkna äfven ärenden, som röra handeln, sjöfarten och industrien, hvilka

måste sändas till detta departement för att af detsamma på diplomatisk väg behandlas.

Hvad beträffar öfverflyttandet till Utrikes-departementet af *alla* konsulatärenden, skulle jag obetingadt vara dertill villig, så vida detta departement endast hade med Sverige att göra; men så är icke förhållandet. Utrikes-departementet är för närvarande ett internationellt embetsverk.

I alla viktigare frågor skall Utrikes-departementet, innan dessa föredragas inför Kongl. Maj:t, höra vederbörande, icke blott i Sverige utan äfven i Norge. I fall icke någon svensk myndighet — det må nu vara Kommerskollegium eller den föreslagna styrelsen för handel och näringar — finnes i Sverige att höra, så blir Utrikes-departementet i dessa frågor svensk part, på samma gång som utrikesministern skall vara en internationel embetsman. Norska regeringen måste i hvarje fråga höras och, om den icke öfverensstämmer med utrikesministern, så måste denne sistnämnde, när dessa frågor skola afgöras i sammansatt svenskt och norskt Statsråd, uppträda som försvarare af den svenska åsigt, som der vid lag är hans egen. Man kan visserligen säga, att, genom inrättandet under Utrikes-departementet af en byrå för handläggande af dessa frågor, saken skulle, hvad Sverige beträffar, kunna på hjälpligt sätt anordnas. Men en byrå är dock icke detsamma som ett sjelfständigt embetsverk. Den byrå, som lyder under utrikesministern, måste naturligtvis omfatta hans mening. När, under nuvarande förhållanden, dylika mål föredragas, anför utrikesministern å ena sidan norska regeringens åsigt, och å den andra hvad Kommerskollegium yttrat. Han blir då i tillfälle att föreslå hvilken som helst af dessa åsikter, som han anser vara den rätta, eller att förmedla mellan dem, eller ock föreslå något annat; men han uppträder icke såsom direkt svensk part, hvilket han skulle komma att göra, derest icke svensk myndighet finnes att höra. Denna omständighet anser jag så vigtig, att jag måste påyrka, att något svenskt embetsverk äfven måtte finnas för dylika ärendens handläggning, på det icke utrikesministern i dessa frågor måtte förlora sin egenskap af internationel embetsman. Det finnes visserligen icke något hinder för öfverflyttande af en del ärenden från Kommerskollegium till Utrikes-departementet, ehuru jag icke kan inse fördelarne af en sådan förändrad anordning, så länge ett särskildt embetsverk för handel och näringar lika fullt måste bibehållas. Såsom jag redan haft äran yttra, gå alla de ärenden, som röra båda rikena gemensamt, till Utrikes-departementet; medan i konsulsinstruktionen är föreskrifvet, att sådana ärenden, som röra Sverige allena, skola adresseras till Kommerskollegium, och sådana som röra Norge allena till norska regeringsdepartementet för det inre. En stor del af dessa svenska ärenden behöfva icke föredragas i Statsrådet och skulle följaktligen utan olägenhet kunna behandlas och afgöras i Utrikes-departementet, så framt man ej behöfde taga i betraktande, att detta departements tjänstemän äro aflönade af de förenade rikena gemensamt och följaktligen äro icke uteslutande svenske, utan svensk-norske tjänstemän. Att vid

*Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)*

Ang. Kom-
merskollegii
indragning.
(Forts.)

sådant förhållande pålägga Utrikes-departementet en mängd rent svenska ärenden, som skulle fordra ett ökad antal tjänstemän, kan, efter min åsigt, icke gå för sig, med mindre man der anställer en särskild svensk handelsafdelning med tjänstemän afönade af Sverige allena. Jag kan emellertid icke finna, att en sådan öfverflyttning skulle medföra någon egentlig fördel, då jag tror det vara nödvändigt, att något svenskt embetsverk finnes att höra i alla de frågor, der vederbörande skola höras i Norge.

Dessa äro de skäl, hvarför jag icke önskar eller anser det vara nyttigt, att alla konsulsärenden öfverflyttas på Utrikes-departementet; och jag får såsom stöd härför åberopa förhållandet i tvänne andra länder, hvilka äro förenade med hvarandra på ungefär samma sätt som Sverige och Norge. Jag menar Österrike och Ungern. I dessa länder är organisationen något så när lik den här varande, d. v. s. att det gemensamma utrikesministeriet hör och korresponderar med handelsministerierna i båda länderna.

I anseende till den långt framskridna tiden, och då ytterligare flere ledamöter anmält sig att tala i den föreliggande frågan, uppskötts den vidare öfverläggningen i ämnet till kl. 7 i afton, då Kammarens ledamöter genom utfärdadt anslag kallats att åter sammanträda.

§ 10.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, enligt anmälan af chefen för Lifgardet till häst, uppvisning i ridning med nämnda regemente komme att ega rum uti regementets ridhus i morgon torsdag kl. 10 f. m., samt att Kammarens ledamöter inbjudits att denna uppvisning öfvervara.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
H. Husberg.